

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XL. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1927

7-8. SZÁM

FOLYÓIRATA

SZEPTEMBER

Szerkesztőség, hová a lap szemlelmi részét illető minden közlemény küldendő, Budapest, I. Avar-utca 15. III. 7.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanévenként 8 pengő. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befizetés, reklamáció *Pócsa József* egyesületi pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca 16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések megegyezés szerint.

Új munka előtt.

Az új iskolai év küszöbén új célkitűzések s új megvalósítások, új munka vár reánk. Új munka kezdéséhez pedig nemcsak testi-lelki pihenttség, hanem élet- és munkakedv, optimizmus, egyéni előhaladásba vetett remény és bizakodás kell. Ezzel ellentétben a tanárság lelkén a keserűség, az amorf rangsorok okozta teljes lehangoltság, az előrejutás sorompóinak tökéletes lezártsga által keltett elkeseredés érzelmei uralkodnak. Lehet-e ilyen érzelmi állapotban a siker reményével új építő munkához kezdeni?

Az oktató-személyzet nemcsak osztozik a magyar közalkalmazott nehéz és már évek óta javulni nem akaró közös sorsában, de vannak külön státussérelmei is. Ami közös, az más lapra tartozik, egyetemes rendezést kíván, az egész tisztviselőtársadalom közös ügye. Ezzel most nem foglalkozunk, csak különleges sérelmeinket tesszük itt szóvá.

A költségvetési vitától vártuk különleges sérelmeink megszüntetését, a velünk történt igazságtalanságok jóvátételét, általában sorsunk némi javulását. Történtek is felszólalások a törvényhozás mindkét házában, amelyek a tanítótság és a tanárság különleges sérelmeit, anyagi helyzetének tarthatatlanságát és a sürgős javítás szükségét hangsúlyozták. A felszólaló törvényhozók bámulatos tájékozottsággal, dicséretes tárgyilagossággal sok oldalról világitották meg az oktató-személyzet nyomorúságos helyzetét és különleges sérelmeit. Különösen bámulatos kelt az a pszichológiai finomság és elmélyedés, ahogy ezt a kérdést a pedagógus-psziché természetének és a nemzeti művelődés érdekeinek szemszögéből boncolták. Éles megvilágítást nyert az az animozitás, tanárellenes mentalitás, amely társadalmunkat, kormányzatunkat a multban áthatotta s a jelenben is uralja. A felszólalásokban valóságos kritikailag feldolgozott történetét kapjuk az oktató-személyzet különleges státussérelmeinek. A tanárság soha nem muló hálája fogja kísérni mindazokat a törvényhozókat, kik érdekében megértő lélekkel síkraszálltak.

A felszólalók hangsúlyozták azt, hogy amelyik nemzet nem becsüli meg oktató-személyzetét, az nemcsak a multját tagadja meg, hanem a jobb jövő reményeit is elüti magától. 1914 óta, valahányszor sérelmeiket a tanítók és tanárok itt vagy ott előadták, a mindenkori kormány hazaszeretetükre és áldozatkészségükre való hivatkozással elismerte nagyságukat, a nemzet érdekében tett szolgálataikat, azonban anyagi helyzetükön segíteni nem tudott. A felszólalók egyértelműen az oktató-személyzet lehetetlen helyzetéről beszéltek. Az oktató-személyzet az óvónőtől fölfelé a legmagasabb fokig oly gyatrán és rosszul

van fizetve, hogy csodálkozni kell önfeláldozásán és kötelességtudásán. Nem okos megtakarítás az, amely azoknak rovására megy, akiktől a kultúra fel-
lendítését várja az ország. Nem lehet a tanítóságtól és tanárságtól — úgy-
mond — nagyobb eredményeket követelni, amikor az a nyomorával küzd.

A felszólaló törvényhozók rámutattak arra is, hogy úgy anyagi ellátás, mint előmenetel dolgában jelentékeny hátrányban vagyunk az állam többi alkalmazottaival szemben. Azokat az előnyöket, jogokat, amelyek anyagi helyzetünket elviselhetővé tették, elvették tőlünk s ma sokkal rosszabb helyzetben vagyunk, mint más közigazgatási tisztviselők és státusok. Az össze-
omlás után végrehajtott státusrendeletek majdnem kivétel nélkül minden státusnak hoztak valami előnyt, egyedül a tanárság az, amely erre a vásárra ráfizetett. A háború előtt a középfokú intézetek tanárainak illetménye egyenlő volt az alsó folyamodású bírák illetményeivel, amihez mint plusz járult az ötvenkinti korpótlék. (Milyen eltolódás következett be azóta a mi rovásunkra!) Helyesen mutatott rá az egyik felszólaló képviselő, hogy jogosult a tanárság kívánsága a külön státust illetőleg, mert amit megtettek a bírakkal, meg lehet tenni a tanársággal is. Ettől azonban, sajnos, messze vagyunk. Ellenkezőleg, csupa sérelem a tanári élet. A tanárság helyzete akkor sem javult, amikor más státusok helyzetét megjavították. A Károlyi-kormány alatt minden tisztviselői státus előlépett egy fizetési osztállyal, csak épen a tanárság nem. Az utána következő kormányok meg ezt a csorbát nem közsőrülték ki. Sőt elvették az ötödéves korpótléket. Ezzel a tanárság már két fizetési fokkal szorult vissza. Azután, amíg más tisztviselői státusok szolgálati idejét öt esztendővel leszállították, a tanárságnak az 1912. évi LXV. t. c.-ben biztosított 30 éves szolgálati idejét 35 évre emelték fel. Ily módon a tanárság előmeneteli lehetőségei megromlottak, mert a meghosszabbított szolgálati idő következtében a pályán torlódás állt elő; a 30 évi szolgálatukat már kitöltött tanárok nem mehettek nyugdíjba s ezzel elébe álltak az utánuk következőknek. Ha a státusnak ezen torlódás folytán beállt megmerevedését egy újabb fizetési osztállyal való visszaesésnek tekintjük, egész nagyságukban előtünk állnak a középfokú iskolák tanárságának sérelmei. Valóságilag három fizetési osztállyal vagyunk hátrányban a többi tisztviselői kategóriákkal szemben.

Égő sebeink beheggesztésére semmi sem történt. A múlt nemzetgyűlés elfogadott ugyan egy oly határozati javaslatot, amely utasította a kormányt, hogy a tanárságnak adja vissza az ötödéves korpótléket. A kormány azonban ezt a határozati javaslatot még eddig nem hajtotta végre. Az érde-
künkben felszólaló képviselők az *ötödéves korpótlék sürgős* (s hozzátehetnők legalább két évre visszamenő) *visszaállítását*, a középisk. *helyettes tanárok* (s a mi megbízott tanáraink) *ügyének rendezését és a középfokú isk. tanárság automatikus, széniumos rendszerű előléptetését* jelölték meg mint olyan intézkedéseket, amelyekkel a magyar törvényhozás kimutatná, hogy méltányolja és értékeli a tanárság munkáját.

Könnyű lenne egyéb, a tanári munka természetéből folyó és sürgősen orvoslandó sérelmekre is rámutatnunk, de ha bár az államkormányzat csak ezen, a törvényhozók által sürgőseknek feltüntetett intézkedésekkel segítene a tanárság helyzetén, máris kiemelné azt a kétségbeesés, a reménytelenség, a keserűség ártalmas érzelmi állapotából.

Statisztika a tanítónevelés szolgálatában.

Éveken át figyelve a képzők által kibocsátott tanítók életbelépését és tanítói működését, majd az iskola és falu viszonyát, a népiskolai tanítás hatását a falusi nép életére, csaknem kétségbeejtő tapasztalatokhoz jutottam. Mikor a fiatal, kezdő tanító kiment a faluba, leendő működési helyére, a nép közömbösen fogadta, magára hagyta, mint olyant, akihez lelkileg semmi köze sincsen. A falusbiró és a csendőrség segítségével beiskolázta a gyermekeket s el kezdte tanítani őket a maga módja szerint olyan iskolaépületben, amely nem árult el semmit arról, hogy melyik községnek az iskolája. Kerekeken akármilyen más vidék vagy ország területére is át lehetett volna tolni anélkül, hogy idegenebb lett volna ott, mint itt. A fiatal tanítónak pedig a helyi viszonyok annyira idegenek voltak, hogy, a közösen beszélt nyelvtől eltekintve, bármely ország iskolájában sem érezhette volna idegenebbül lelkét a nép lelkétől.

Jártam kitünőnek minősített iskolákban, ahol a tanítók az előírt tanterv és rendtartás minden követelményének pontosan megfeleltek és kitünő iskola-, vagy vizsga-eredményeket értek el, de nem találtam a falu lakosságában nyomát sem annak, hogy az iskolát a falu lelke magáénak vallja. Az iskolából kikerült felnőttek és már családos gazdák közt puhatolództam, hogy mit köszönhetnek az iskolának és az eredmény megdöbbenett. A 4-6 évig tartó iskolabajárás után az iskolának csak annyi eredménye látszott meg, hogy az írás és olvasás tudása többé-kevésbé tulajdona maradt az iskolavégzetteknek, egyéb azonban semmi. A léleknélkül betanított földrajz, történelem, nyelvtan, mértan, számtan, alkotmánytan, természettan, rajz, ének, torna stb. úgy lehámlott róluk, mint az agyagtapas az asztalkakerítésről. Több faluban rájöttem, hogy az iskolát végzett felnőttek sem az iskolában tanult számtani regulákat használták mindennapi életükben, hanem az ősöktől átszármazott, sokszor igen meglepő, eredeti számítási módokat, melyekről a tanítónak sejtelve sem volt.

Pedig kétségtelen volt, hogy a tanítók a képzőkben elsajátított legújabb tanítási módszereket alkalmazták, a hivatalos tanterv előírásait pontosan betartották. Azt is meg lehetett állapítani, hogy a falu lakossága művelődésre képes és hajlamos volt s mégis, e két kiváló alaptényező összetéve sem adott olyan eredményt, amely a kiváló összetevő-erőkből természetesen következhetett volna. Mintha az iskolából kikerült falusi ifjúságról azonnal lekerült volna az iskolában tanultak tömege. Nyilvánvaló volt, hogy a kiváló pedagógiai tudással és készséggel tanított hasznos tudnivalók nem találták meg az utat a nép lelkéhez, s így nem táplálták lelki vérkeringését s annak helyzeti energiáját nem növelték.

E jelenségeket több alkalommal szóvá tettem tanítói körökben, a tanítóegyesületi életben is, de a kedvezőtlen eredmények igazi okát megállapítani képesek nem voltunk. A tanítóképzők tanítási rendszerükön és módszerükön a modern pedagógia újabb és

ujabb elvei alapján igyekeztek ugyan javítani, de falusi népünk kulturájával, sajnos, még ma sem dicsekedhetünk, mert amit a népnek tanítottunk, nem abból a talajból táplálkozott, mely a nép lelkét évszázadokon át táplálta.

Ezelőtt 26 évvel a Magyar Gazdaszövetség akkori lelkes vezetőinek, *Bernát Istvánnak, Gidófalvy Istvánnak, Kolosváry Lajosnénak* irányításával végzett szociális irányú tanulmányaim alapján behatóbban foglalkoztam a falvak szociális életével és meglevő kulturájával, továbbá a szövetkezeti eszmével*) és amikor tizenöt év előtt az egyik állami tanítóképző igazgatója lettem, a falu lelke és a tanító lelke összehangolódhatása irányában előtanulmányaim alapján közvetlen kísérletekhez fogtam.**)

Megállapítottam, hogy növendékeim lelke az étellel még a közben eltelt 8-12 évi iskolabajárás után is csak a szülőföld lelki világán át érintkezik. Lelküknek gyökérszálai még most is a szülőföld lelki talajából táplálkoznak.

Az életbe kibocsátandó ifju tanítók, a 12 évi tanulás után, el vannak látva ugyan külsőleg a tanterv szerinti legmodernebb tanítói készségekkel, de lelkük gyökérszálai nemcsak kitépetnek abból a lelki közösségből, amelyből eddig táplálkoztak, hanem eltépett gyökérszálaik nem készítették elő gondosan arra, hogy más lelki közösségbe átültethetők legyenek.

Bejártam a környékbeli falvak iskoláit, megfigyeltem a falu életét és az iskola működését s e kettő kölcsönhatását. Az eredmény ott is az volt, hogy a falu élte a maga nyomorúságos életét, s ettől függetlenül — mintegy a levegőben lebegve — működött az iskola, míg a tanítónak egyetlen vágya volt, elkerülni akárhová ebből a nyomorúságfészekből, de lehetőleg városba vagy járási székhelyre, ahol az iskola és élet nyomasztó különállása nem olyan szembeötlő s maga is eltűnik a kérlelhetetlen élet homlokteréről s elvegyülhet a többi szürke tisztviselő között, akiknek csak „állomás“ és nem otthon az a közösség, melyben éltek.

Látva a sok tanítót, akik 8-15 évi, egy faluban való működés után lelki torturának érezték a falusi életet; akik megváltásnak tartották az évek óta kért, várt, remélt áthelyezést, miközben saját érdekeik elhanyagolásával is csak arra törekedtek, hogy a tanfelügyelő és más, politikai előkelőségek tetszését megnyerjék és a megszabadulást hozó protekciót kiérdemeljék — a falusi tanítói hivatást lehetővé-tevőnek ígérkező módozatok után kutattam.

Első teendőm az volt, hogy növendékeimnek írásbeli feladatul ilyen tételeket adattam fel a tanárokkal: Mit hallottam ott-

*) Barabás Endre: *Székelykeresztur közgazdasági monografiája*. Budapest, 1903; — *A magyar néptanító szociális feladatai*. Budapest, 1906; 32 l.

**) Barabás Endre: *A dévai m. kir. állami tanítóképző-intézet 1911/12. évi Értesítője*, 5-10. és 36-38. az 1912/13. évi *Értesítőben* a 3, 6, 22-23, 35, 40-42, 57 ll., az 1913/14. évi *Értesítőben* a 3-13, 16-17, 33-35, 44-55, 58-60, 68-69 lapokon, az 1914/15. évi *Értesítőben* a 39-40, 44-48 lapokon, az 1915/16. évi *Értesítőben* a 38-43 lapokon.

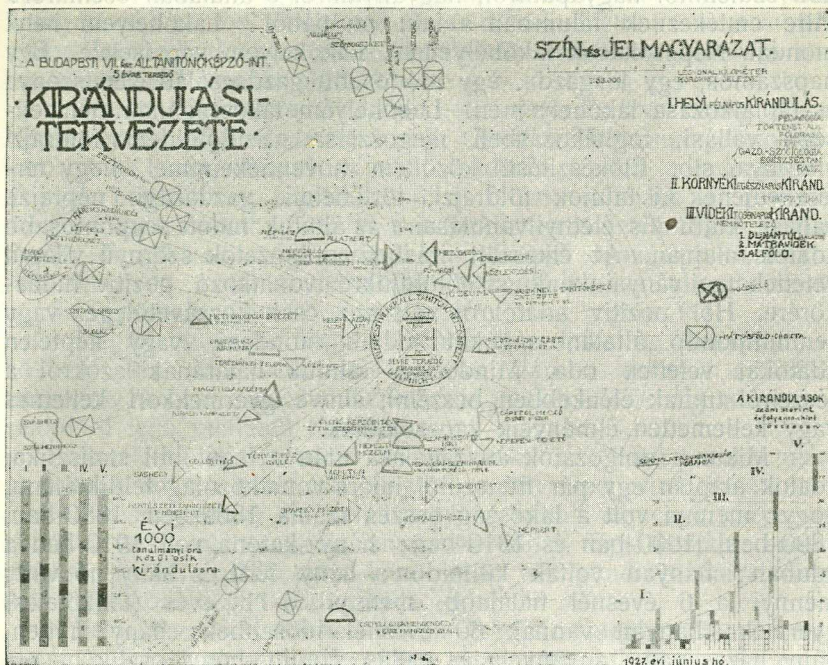
hon szüleimtől nagyapámról, nagyanyámról s általában őseinkről? Mire emlékeznek falumban a falu multjából? Lakóhelyem helyi mondái. Népszokások lakóhelyemen. Lakóhelyem népviselete. Egy napszamos, egy kisgazda, egy módosabb gazdacsalád életviszonya és táplálkozása lakóhelyemen. Lakóhelyem lakosságának nemzeti-ségi, vallási, foglalkozásbeli megoszlása. Szülőföldem földrajzi viszonyai stb. Előkészítésül közöltem növendékeimmel, hogy terjeszkedjenek ki falujuk földrajzi, történelmi, gazdasági, néprajzi, vallási, kulturális életnyilvánulásaira az általuk tudott legpontosabb adatok alapján. Az elkészült írásbeli dolgozatok szörnyű világot vetettek tanítványainknak szülőföldjükre vonatkozó pozitív tudáskörére. Hol pozitív adatokról volt szó, csak hozzávetőleges vagy semmitmondó általánosságokat tudtak mondani, vagy képtelen adatokat vetettek oda. Mindössze falujuk határának azokról a részeiről tudtak élnkebben beszélni, ahova gyermekkori kellemes vagy kellemetlen élményeik kapcsolódtak.

Mikor a dolgozatok átvizsgálása után a legutóbbi statisztikai adatok alapján egy pár fiú szülőfalujára vonatkozólag feldiktáltam, hogy: mennyi volt a lakosság összes száma 1869-ben, 1880-ban, 1890-ben, 1900-ban és 1910-ben; hány katona volt 1910-ben a faluban; hányan voltak külföldön; hány férfi és hány nő van; mennyi a 6 évesnél fiatalabb, mennyi 6-11 éves (tanköteles) gyermek; hányan vannak 60 évesnél idősebbek; hány nőtlen, hány házasság van; anyanyelv és vallás szerint hogy oszlik meg a lakosság; hány tud írni és olvasni; hány lakóház van s abból mennyi a kőből vagy téglából épült, hány vályogból vagy sárból vagy fából, hány a cserép-, zsindely-, deszka-, zsup- vagy nád-fedeles; a fiúk nem győztek eléggé csodálkozni, hogy hogyan tudhatom én ilyen pontosan az egyes faluk adatait s egyenesen szégyenkeztek, hogy ezekről az adatokról ők soha sem hallottak.

Majd kiadtam a 1 : 75.000-es katonai térkép néhány szelvényét azzal, hogy azokról az illető fiúk falujuk térképét szerkesszék meg 10×10-szeres nagyításban. Ez is valóságos lelki élmény volt a fiúkra nézve, akik falujuk térképét soha sem látták — mert a falujokban még az iskolának sem volt meg.

Ilyen előzetes tapasztalatok után, az 1912/13. tanév kezdetén mindenik növendékemnek megszereztem a 75.000-es katonai térképnek azt a szelvényét, amelyen a saját lakóhelye (szülőfaluja) volt és azt, amelyen a tanítóképző székhelye és vidéke volt feltüntetve. E térképek alapján a fiúk és a tanárok is valóságos felfedezéseket végeztek azokon a területeken, ahol éltek.

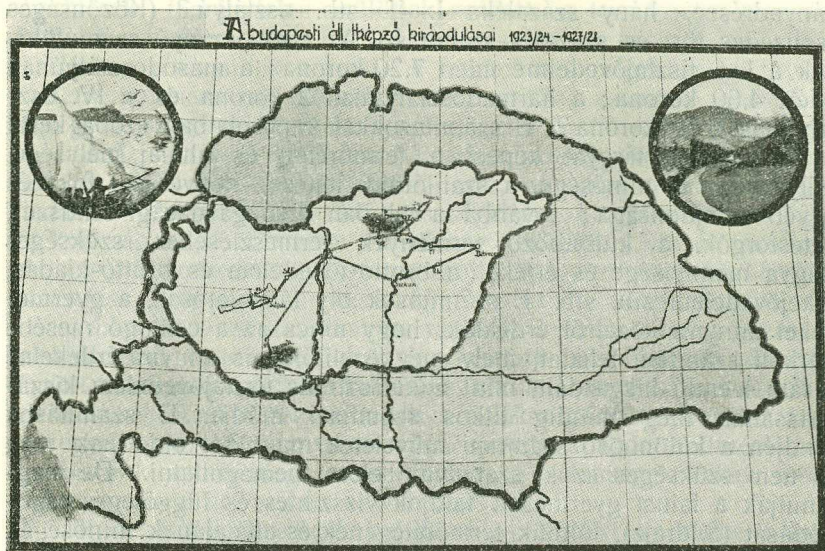
Beszereztem a tanítóképző számára több példányban a Statisztikai Hivatal vonatkozó kiadványait, melyek alapján el kellett készítenie mindenkinek szülőfaluja, járása, megyéje, országrésze és az egész országra vonatkozó főbb demografiai adatok gyűjteményét. A számtantánítás rendjén, a tankönyvbéli sablonos vagy érdektelen példák helyett, mindenki a saját adatai alapján számította ki számtani írásbeli dolgozatul a különböző statisztikai szempontok szerinti adatok (népsűrűség, életkor, családi állapot, anya-

nyelv, magyarul-tudás, vallás, írni-olvasnitudás, lakóházak, a lakosság szaporodása 1869-1910-ig tízevenként, keresők, eltartottak a mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, közlekedés, napszámosság, cselédség stb. körében; birtokosok, bérlők különböző kategóriák szerint, kereső, segítő és eltartott családtagok stb.) arányszámait falujokra, annak szomszéd községeire, járásukra, megyéjükre, az országrészre és az egész országra nézve.

A számtanóra nem volt többé pusztá észgimnasztika, hanem érdekfeszítő kellemes foglalkozás. Természetesen közben kiderült, hogy egyik-másik fiú falujának valamelyik arányszáma kedvezőbb volt mint a többieké, sőt felülhaladta a járási, megyei, országrészi, sőt az egész országra vonatkozó átlagokat is. Ilyenkor eszmecserek alakultak ki afölött, hogy az egyes községek valamely szempontból vajjon *miért* vannak előnyben vagy hátrányban a többiekkel szemben? Alig volt fiú az intézetben, aki minden egyes hazairt levélben ne érdeklődött volna valamely statisztikai jelenség oka felől.

Az 1913/14-ik tanévre már több fiú — a nyári szünidőben — elkészítette megadott minta szerint a *Családom monografiáját*. Ennek első része volt a szülei ház 1:100 és a telek 1:500 méret szerint pontosan elkészített vázrajza és a családi ház homlokzatának és kapujának külön képe. A munkálatba be kellett iktatni a család jelenlegi és elhunyt tagjainak megszerezhető arcképét, a fontosabb családi emlékek feljegyzését, a családi iratok, könyvek pontos jegyzékét, a család ingó és ingatlan vagyonának leltárát.

A *Családom monografiájá-t* követte a *Szülföldem (lakóhelyem) monografiája*, melynek első lapját a falu térképe foglalta el, a faluhoz tartozó határrésszel együtt, ahol a dűlők nevei is fel voltak tüntetve, néhol már a kataszteri mintaterekkel együtt. A munkát a falunak, egyes részeinek és a határ szebb, jelentősebb részeinek fényképe (képeslap) vagy rajzai díszítették. Volt olyan fiú is, aki felkutatta a falujára vonatkozó kataszteri becslőjegyzőkönyveket is (amelyekhez hozzájutni valóban nagy utánjárásra van szükség, mert legtöbbször csak a kataszteri hivatalok poros raktáraiban lehet azokra ráakadni!). Ezek a jegyzőkönyvek ismét valóságos csemegét képeztek a tudás után szomjazó értelmesebb fiúkra nézve. Ott megkapták falujoknak egész geológiáját, gazdasági rendszerét, a földek osztályozásának alapelveit, a kataszteri tisztajövedelem kiszámításának adatait és módját. Nagy volt az öröm, mikor az egyik fiú falujának monografiájában ott találtuk pontosan felsorolva, a kataszteri becslőjegyzőkönyvekből kimásolva, hogy a faluban az I. II. III. stb. osztályú szántók, rétek, kertek, legelők, erdők milyen számítások alapján minősítették az illető minőségi osztályba és a kataszteri tisztajövedelem minden minőségi osztályra nézve hogyan számított ki. Falujának jegyzője csak annyit tudott a kataszteri tisztajövedelmekről, hogy azok a község határa osztálykivonatában elő vannak írva, míg a növendékem pontosan ki is tudta azokat számítani a becslési jegyzőkönyvek adatai alapján. Egy ilyen falusi monografiából megállapítottuk, hogy az illető népiskolában tanított összes számtani műveletekhez bőséges példával szolgálnak az illető falu kataszteri jövedelmeihez hivatalból megállapított adatok. Pl. a Kerekdomb nevű dűlőben van ennyi első osztályú, ennyi II. III. stb. osztályú szántóföld. Hány kat. hold szántó van Kerekdombon? (összeadás, kivonás). Ennek

hányadrésze, hány százaléka I. II. stb. osztályú? (Közönséges és tizedes tört és százalék-számítás.) Az első osztályú szántóföldnek a kat. tisztajövedelme miért 7.20 korona; a másodosztályúnak miért 4.60 korona; a harmadosztályúnak 2 korona és a IV. osztályúnak 0.70 korona? E számításokkal kapcsolatban szóba kerül és mérlegelés tárgyát képezi a termőréteg és altalaj mélysége, milyensége és minősége, a szántóföld lejtése, nedvességi foka és egyéb tulajdonsága; továbbá a faluban dívó gazdasági rendszer, vetésforgók, a különböző termények termesztéséhez szükséges trágya mennyisége és értéke, a bruttó-jövedelem és bruttó-kiadás, tőkejövedelem stb. stb. E számítások oly láncolatosság, a gyermekeket annyira közelről érdeklők, hogy nincs az a csillogó mesébe burkolt számtani feladat, mely megközelítőleg is annyira érdekelné a falu leendő kisgazdait, mint a katasztrális tisztajövedelem kiszámításának még mindig titkos számítási módja. E számítások rendjén a különböző számtani műveletek maguktól oldódnak meg és nem szükséges azok szabályait előre bemagoltatni. De megtanulják a falusi gyermekek falujuk vízszintes és függőleges tagozódását (földrajz), földjük termőrétegének és altalajának minőségét, mennyiségét és tulajdonságait (ásványtan) és mindezeknek értékelését; megtanulják továbbá a falu határában termelt növények (gabona, füvek, fák) termelési feltételeit (növénytan); a természet, tőke és munka kölcsönhatását és gazdasági jelentőségét (közgazdaságtan), a jövedelem és közterhek viszonyát (alkotmánytan) stb., anélkül, hogy mindezen tudományokat, mint olyanokat emlegetni is kellene a falusi nép előtt.

Igy előkészítve, az igazi néptanítóképzés terén az 1912/13. tanévtől kezdve végeztem az első gyakorlati kísérleteket. A tanév elején kijelöltem a közlekedési útvonalaktól lehetőleg távoleső, jellegzetes iskolával bíró 2-3-4 községet, amelyekben az illető tanév folyamán néptanítói gyakorlatokat fogunk végezni. (A tanítóképző utolsó évfolyamainak növendékei nagyobb számuknál egy kis falusi iskolában mind nem voltak foglalkoztathatók s így azokat 2-3 csoportban irányítottam más és más faluba.) Tervem az volt, hogy mindenik csoport ősszel és tavasszal ugyanabban a faluban fog egy-egy egész napot eltölteni. Ennek megfelelően az egyes csoportok tagjai a nekik kijelölt falut előzetesen alapos tanulmány tárgyává tették a saját falujokról készült monografia szempontjai szerint. A katonai térképről elkészítették legelőször is az illető falu nagyobbított térképét, a csatlakozó falvak határ-részeivel együtt. Összegyűjtötték a falu demografiai adatait 1869-től 1910-ig (a *Statisztikai Közlemények Uj Sorozata* 42. kötete alapján); azután a falu népességének foglalkozási statisztikáját (a *Stat. Közl. Uj Sorozat* 48. kötet); továbbá a falu ingatlan és ingó (szántó, kert, rét stb. területe; gazdaságok száma; gyümölcsfák száma; szarvasmarha, ló, sertés stb. igásfogatok, mezőgazdasági gépek és eszközök) leltárát (az 1896. évi *Mezőgazdasági Statisztika* I-IV. kötetei és a *St. Közl. Uj Sorozat* 41. kötete alapján); a faluban 1901-1910-ig évenkénti születések, halálozások, házassá-

ságkötések, törvénytelen szülöttek számát, a természetes szaporodást, az egy éven alul és 1-6. évben elhaltak számát; az orvosi kezelésben részesültek számát, a fertőző betegségekben (kanyaró, vörheny, szamárhurut, gümőkór stb.) elhaltak számát; öngyilkosság, gyilkosság miatt elhaltak számát stb. (a *St. Közl. Uj Sorozat* 46. kötet); — a falu 1908. évi háztartási adatait (községi segélyek; kézi és ígás közmunka, állami adó, pótagó; a falu bevételei, kiadásai: közigazgatásra, közegészségügyre, közművelődésre, közjótékonyosságra, közlekedésre; a község adóssága; község távolsága körjegyzőtől, orvostól, gyógyszerértől. *Magyarország községeinek háztartása 1908-ban, St. Közl. Uj Sorozat* 39. kötet alapján) stb.

Mikor e munkálatokkal a tanulók készen voltak, előkészítő értekezleteket tartottunk, ahol igyekeztünk megállapítani az illető kijelölt községben található kulturális, erkölcsi, gazdasági és szociális jelenségeket. Ezeket összehasonlítva a szomszédos falvak, a járás, a megye, az ország rész és az egész ország átlagos eredményeivel, igyekeztünk elméletileg megállapítani a jelenségek okát, hogy azokat aztán a helyszínén ellenőrizhessük.

Ilyen felkészültséggel indultunk a kijelölt községbe a kora reggeli órákban, hogy minél több időt tölthessünk a faluban. Mikor a község határára érkeztünk, már térképünk alapján és statisztikai készletárunkkal egymásután bukkantak fel az eddig elképzelt jelenségek a valóságban. Nagy volt a büszkeség, amikor pl. egy faluban a legelőn ott találtuk a falunak mind a hét lovát; az egyes patakokat nevükön neveztük, a forrásoknak egyenesen nekirmentünk, hegyrészeket, szakadékokat felismertünk stb. A falu alatti sík területen cserkész felszerelésünket elészedve, reggelinket elkészítve, reggelizés után bevonultunk a faluba és egyenesen az iskolához tartottunk. Az iskolát kívül-belül szemügyre vettük (le is rajzoltuk) s megállapítottuk annak mineműségét s a tanító segítségével feljegyeztük az iskola leltárát, tanrendjét, leírtuk a tanulók névsorát, meghallgattuk a tanító tanítását. Tanítás után a tanítóval együtt elmentünk a bíróhoz, a paphoz, akiknél a közdolgok felől érdeklődtünk. Érdekes volt s meglepett minket, hogy a tanító nem tudta pontosan a tankötelesek számát, a bíró a lakosok számát és a lelkész híveinek számát. Csodálkoztak, amikor az utóbbi évek születési és halálozási viszonya nagymérvű kedvezőtlen eltolódásának okát tudakoltuk, vagy a fertőző betegségekben elhaltak nagy számára mutattunk rá. Az egyik faluban a statisztika csak három magyarul tudót jegyezett fel, az egyik a pap, a másik a tanító volt s érdeklődtünk a harmadik után is. Az egy részeges napszámos volt. Előkerítettük nagy nehezen s tőle megtudtuk, hogy nem falujában s az iskolában, hanem Bécsben a katonaságnál tanult meg magyarul. Egy másik helyen egy rombadőlt kuriát találtunk a falu közepén. Az állami tanító azt meg tudta mondani, hogy a kuria területe most kié, de hogy kié volt s miért pusztult el, azt nem tudta megmondani, mert még „csak tíz év óta élt a faluban“.

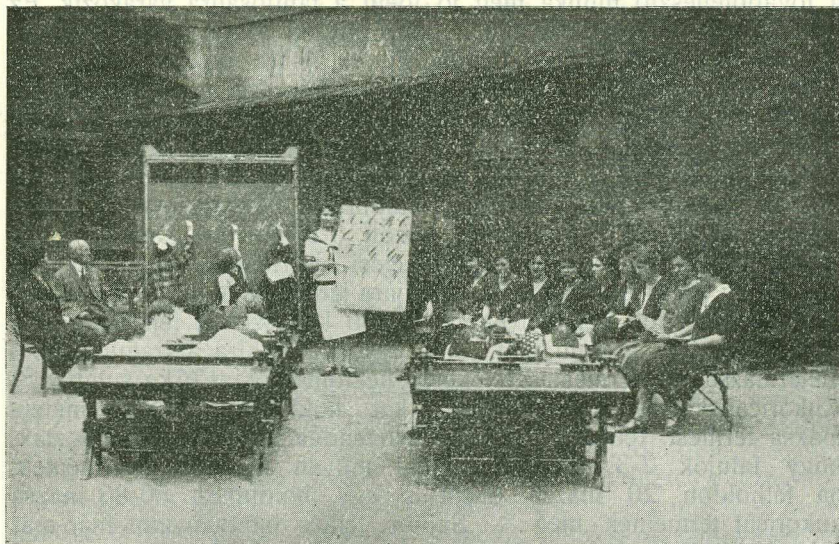
Ebédre egy szabad, árnyas helyre mentünk ki a falu szélére s ott cserkészmódra ebédet készítettünk s ebéd után visszamenve

a faluba, a tanítót látogattuk meg otthon. A szegény tanító még nem volt házas, mert mindig készült el, tíz év óta, a faluból. Alacsony földes szobában lakott. Mivel a pap nagyon drágán volt csak hajlandó kosztot adni s miután a szegény nép asszonyai csak nyomorúságosan tudtak főzni, úgy segített magán, hogy egy-egy ürüt megsüttetett s annak húsát ette egész héten át. Lehetőleg minden szombaton bement a járási székhelyre s ott lakmározott emberi módra. Természetesen sokszor baráti társaságra is akadt ott. Megtakarított pénze nem volt, de volt több mint 500 korona adóssága. Majd elmentünk több kiscgazda lakásába is, megtekintve ott a ház belsejét, berendezését és a gazdaságot. Mikor a faluban már minden megnézhetőt láttunk, este felé indultunk a 3-4 óra járásra levő városunk felé. A hazaérkezés csaknem észrevétlenül telt el, mert az útközben folytatott beszélgetés öntötte egybe az előkészület közben gyűjtött adatokból levont elméleti jelenségeket a valósággal s derítette fel a jelenségek okát. Kezdetben komolyan aggódtam, hogy tanítványaimnak végleg elmegy a kedve a tanítói pályától a látottak miatt, de meglepődéssel tapasztaltam, hogy kizárólag csakis a rettenetes primitív falusi kultúra nekilendítésének a módján vitakoztak s fiatal lelküket nem ejtette meg a csüggedés és lemondás gondolata.

Tavasszal ismét egy teljes napot töltött ugyanaz a csoport ugyanabban a faluban és a tanítónövendékek az iskolában félórás tanításokat végeztek a tanítótól előre bekért tanmenet alapján. Mivel az iskolának semmi tanszere nem volt a fali olvasóablák, a számológép és feketetáblán kívül, tanítványaim az összes szemléltető eszközöket elkészítették maguk s azok segítségével tanítottak, — a szegény állami tanító nagy bámulatára.

Amikor tanítványaim haza érkeztek, a faluban töltött második nap után is az volt a feladatuk, hogy írásbeli dolgozatban fejték ki a tételt: Mit csinálnék, ha X falu néptanítója lennék? Ime, néhány részlet e dolgozatokból:

— Rávenném a szülőket, hogy gyermekeiket pontosan járassák iskolába, mert szégyenleném önmagam előtt, ha az én tízévi tanítóskodásom után is csak 47 írni-olvasni tudó (11%) találtatnék a faluban. Megfelelő iskolát építtetnék, akár a saját költségemen, az iskola és saját lakbérem lekötésével. Az elpusztult gyümölcsfák pótlására faiskolát állítanék be. — A lakosság életviszonyait alapos tanulmány tárgyává tenném s aztán a *meglevő* állapotoknak *egy kis lépéssel* való előrevitelére tennék kísérletet. Iskolám belső életében arra törekedném, hogy az a falum továbbfejlődésének legyen előkészítője. Azt már látom, hogy a tanult módszeres eljárások közül ebben a faluban egyiket sem lehet azonnal alkalmazni egészében, mert itt mások a körülmények. — Mindenekelőtt megtanulnám a lakosság nyelvét jól, hogy otthon érezzem magam közöttük. Felvilágosításaimat, tanításaimat példával igazolnám. Ifjúsági egyesületet, ismétlőiskolát és faiskolát létesítenék. — A látottak után azon tépelődöm, hogy mit is lehetne tenni egy ilyen faluban? Felforgatni a falu rendjét, felolvasásokat tartani, egyesületeket alapítani, bemészeltetni a házakat? Nem és ismét nem! Értéket, gondolkozó képességet adni az embereknek, mely a legerősebb fegyverünk minden küzdelemben. —

Tanítás a szabadban. (II. ker. áll. tanítónőképző.)

Nekem e falu és környéke tetszik, s ezért állandó lakást építtetnék. Az iskola állami, de alkalmatlan bérházban van elhelyezve. Kölcsönt vennék fel az építéshez, melyet az iskola béréből és az én lakbéreimből törlesztenék le. — Legelső dolgom volna, hogy áttanulmányoznám elődöm munkakörét, nyomdokaiba lépnék és addig semmi újításba nem kezdenék, amíg alaposan meg nem ismertem a helyi körülményeket. Később alakítanék ifj. egyesületet, majd gazdakört és végül szövetséget. Közben faiskolát telepítenék, hogy a gyümölcsstermelést előbbre vigyem, ami itt egyik főjövendelmi forrás.

Érdekes, hogy e tanulmányi kirándulások hatása alatt tanítványaim maguk kérték, hogy már az intézetben megkezdhessék az oláh nyelv tanulását, s hogy taníttassam meg őket főzni. Mindkét kérésüket teljesítettem. A végző növendékek vasárnaponként maguk főzték meg az int. gazdasszony vezetése mellett a saját vacsorájukat. Ki-ki a magáét. Ki mit és ahogyan főzte, úgy ette. Így mindenik fiú az 1913/14. évben 25-féle ételt tanult elkészíteni egy cserkész főzőfelszerelésben, melyek készítési módjáról kis szakácskönyvet is készített magának. Ezen évben a képesítő-vacsora menüjét is a búcsúzó tanítójelöltek készítették el, amivel a meghívott előkelő vendégek is meg voltak elégedve. (Egyik tanítványom az 1914/15. évben tényleg egy ilyen nyomorúságos faluba került. A pap drága kosztját nem akarta megfizetni. Maga főzte ételeit. Évközben rendes szakácskönyvet is vásárolt s mindennap kiadós, friss étellel élt s ünnepnapokon nemcsak egyszerű tésztákat, hanem kochokat is készített. Egy év alatt 600 koronát küldött hozzám takarékbán való elhelyezés céljából.)

A falutanulmányozás rendjén megéreztük, hogy a falusi népnek, mint tisztán mezőgazdasággal foglalkozó népnek, a mezőgazdasági ismeretek terén is tovább kellene fejlődni. E téren is

a továbbfejlesztő munka még jó ideig a tanítóságra várakozik. Ez irányban is tettünk kísérletet a képzőintézeti gazdaságtani oktatással kapcsolatban. Célul tűztük ki az 1-10 holdas kisgazdák viszonyainak megfelelő mezőgazdasági kiképzését a néptanítóknak. Ennek megfelelően intézetünk kertjét falusi mezőgazdasági kísérleti mintatelep gyanánt kezdtük kezelni, úgy, hogy a tanító leendő állomáshelyén majd a maga negyedholdján is berendezhesse. Az intézeti mintatelepen tudatosan különböző növénytermelési kísérleteket végeztünk. A többek között 1.500 m²-en Demtschinsky rendszere szerint végzett buzatermelési kísérletünk olyan sikerrel járt, hogy messze vidékekről csudájára jártak. Egy m²-en 29 buzató 542 kalászt érlelt be, melyekből 17.886 búzaszemet fejtettünk ki s ezek sulya 987 gramm volt, ami egy kat. holdra átszámítva 56·8 métermázsa buzatermésnek felel meg, hektóliterenkint 76 kg. sulyban.*) Kukoricatermelési kísérletünkkel kat. holdanként 60-80 métermázsa termést tudtunk kihozni. Növendékeim arról ábrándoztak, hogy falujok 2-3 holdas kisgazdái milyen új életbe kezdhetnek, ha félholdon 20 mázsa buzát s egy holdjukon 60-80 mázsa kukoricát termelnek meg . . . Sajnos, lelkes tanítványaim már-már valóra vált ábrándját a világháború egyelőre elsodorta.

E kísérletezések közben érdekes elhatározások alakultak ki lelkeinkben. A falu népiskolája ugyanis nem lehet olyan, mely bármely faluban megfeleljen. Amelyik népiskola minden falu részére egyformán jó, az egyiknek sincs hasznára, hiszen minden falu külön egyed, a kulturális, szociális és gazdasági fejlődés más-más fokán. Ugrás nincs a természetben, tehát minden falunak előzőleg meg kell állapítani a fejlődésfokát, számba kell venni a továbbfejlesztés erkölcsi, anyagi és szellemi eszközeit, meg kell állapítani ezek figyelembevételével a továbbfejlesztés módjait és lehetőségeit s csak azután lehet a fokozatos továbbfejlesztés munkájába kezdeni. Lassan, tervszerűen, kitartással haladni a *van*-tól — a *kellő* felé.

Az igazi népiskola nem lehet színtelen, bárhol használható iskola, hanem csak kizárólag az illető közösség iskolája. Már berendezése is az illető falut tükrözteti vissza. A falán ott van a falu kataszteri vagy tagosítási tervvázlata, amelyet a tanító másol le a jegyzőnél vagy a telekkönyvi hatóságnál levő eredetiről. Ez az illető iskola első térképe, legfontosabb taneszköze. Ehhez a tanító lemásolja a község határleírását, mely tartalmazza a határrészek nevét, területét, fölosztását művelési ágak szerint, a dűlők fekvését, termőképességét és határát. Üveges ráámában ott van a község mintatereinek táblázata és a kataszteri birtokívek összesítéséből készült határosztály-kivonat, továbbá a község adófizetési-íve szintén üveg alatt (az utóbbi évente változik!). Ott van továbbá a falu történeti táblázata, mely összes általános és helyi történelmi érdekességű eseményeit felsorolja (falukeltekzése, örvendetes és szo-

*) L. Barabás Endre: *A dévai áll. tanítóképző-intézet 1915/16. évi Értesítője.* 38—42. 1.

moru események, nevezetesen, kihalt családok, a hírnévre szert tett szülöttei a falunak, a község egyes helyeihez fűződő történelmi és mondai események, a falu közigazgatásának keletkezése, a köz és a haza érdekében elesettek névsora stb.). A jelenre vonatkozólag ott van egy másik díszes, tartós táblázat, mely a falu lakosságára vonatkozó fontos statisztikai adatokat sorolja fel (a népesség 1869, 1880, 1890, 1900, 1910-ből összesen, férfi, nő külön-külön, szaporodás tíz évenként; 1920-ból életkor, családi állapot, anyanyelv, vallás, írni-olvasni tudás szerint; lakóházak; keresők és eltartottak; kereskedelem, ipar, közszolgálat, mezőgazdaság stb. után élő; önálló birtokosok, részes földművesek, napszámosok, cselédek). Az adatok mellett ott legyen minden tételnél, hogy 100 egységre hány esik a faluban, a szomszédos községekben, a járásban, a megyében és az országban. Egy másik táblázat tüntesse fel a község ingatlan leltárát (gazdaságok száma, a gazdaságok területe művelési ágak szerint, a gazdaságokból tulajdon-, hasznélvezeti- és haszonbéres birtok; átlag egy birtok területe; a biztosított gazdaságok, műtrágyát használó gazdaságok stb.), egy másik az ingó-leltárát (a községben 1896-ban használt mezőgazdasági gépek és eszközök; az 1911. évi és legújabb évi állatállomány faj, nem és kor szerint, igásfogatok, száz lélekre mindenikből mennyi jut a községben, a szomszédos községekben, a járásban, megyében és országban). Ott van még a község adófizetési ívének összesített táblázata is stb.

Még a tanszerek is különlegesen jellemzők az illető falura. Akármilyen gazdag lenne is az iskola, a szárított növények többsége a falu határából kerüljön ki. A falu mintateréről vett földszelvények dobozai tüntessék fel a termőréteg mélységét, minőségét és az altalajt. Az iskola ásványgyűjteményének ezek a dobozok a legértékesebb tárgyai. Az állattani szemléltető eszközök között is a legszebbek a falu határában található emlősök, madarak, rovarok stb. preparátumai.

Egyszóval a gyermekek a saját iskolájukban érezzék magukat, melyhez teljesen azonos nincs a föld kerekéségén, amint a falujoknak sincs azonos párja. Ha pedig idegen lép be az iskolába, azonnal lássa, hogy egy konkrét község népiskolájában van és nem egy általános, jelleg nélküli iskolában.

Ime, mi minden gondolat vetődött fel abból, amikor kerestem a módját annak, hogy a magyar falu vérkeringése hogyan torkolthatik — minden erőszakos közigazgatási ténykedés nélkül — bele közvetlenül a nemzet és ország vérkeringésébe; miképpen lehetne az egyes falvak továbbfejlődését a népnevelés segélyével a szociális és nemzeti élet irányában fokozatosan előbbre vinni.

Magam is elcsodálkoztam annak idején, hogy a statisztikának, a gyakorlati élettel való nagy összefüggéseit felismerve, mennyi közvetlen és közvetett hasznát láthatja a mindennapi élet és milyen nagy kár nemzetünkre nézve, hogy a statisztika tanulságait még sem gyümölcsöztetjük eléggé; hogy a magyar statisztikai tudomány milyen sok, hozzáférhetetlennek képzelt eszközt bocsájt azok ren-

delkezésére, akik a néppel nem mint egy megszálló hadsereg terror-különítményei akarnak bánni, hanem megismerve a földdel, néppel, étellel összefüggő *van*-t, milyen tudatosan vezethetik a magyar nép fejlődését a *kellő* irányba, s miként lehetnek a népnek megértett, tisztelt, szeretett vezetői.

Barabás Endre.

A pedagógiai kiállítás.

A kiállítás az elterjesztésnek ma már legjobb módjai közé tartozik. Értéke a szemlélet páratlan kihasználásában, a dolgok történeti fejlődésének érzéki feltüntetésében és a szuggesztív hatásban rejlik. Művészet, technika, ipar, kereskedelem, sőt tudomány ma már sokszor és sokféleképpen kihasználják a kiállítás propagatív erejét. Használja fel az iskola is a maga céljainak előmozdítására! Jól tette tehát *Kőrösi* Henrik, hogy felvetette és meg is valósította az iskolaügyi kiállítás eszméjét. Külföldön, főképp Németországban gyakoriak az iskolával kapcsolatos kiállítások. Az ilyen kiállítás-rendezésnek ott már multja s kialakult technikája van. Iskolaügyi kiállításokra nálunk is mindenképpen szükség van. Iskolaügyi kérdések iránt ugyanis nálunk még nem fejlődött ki oly mély érdeklődés, mint más művelt államokban. A jó kiállítás nagy tömegeket vonz s a vizualitás útján felvilágosít, tájékoztat, terjeszt és megnyer. Az iskola iránt is a figyelmet szélesebb körben felébreszteni képes s így az iskolát és a társadalmat közelebb tudja hozni egymáshoz. De a köznevelés munkásainak nézőpontjából is nagyértékű alkalom a kiállítás. Alkalmul szolgál arra, hogy egymást megismerjük és egymástól tanuljunk. Nem kell magyarázni, hogy ez főképp nálunk mennyire szükséges. A térképek, grafikonok, rajzok, táblázatok, kimutatások, tervek, eszközök, készítmények, tanulóink mindenfajta munkái, alkotásai, dolgozatai megannyi beszédes konkrétumok, melyek mindennél többet mondanak a szakembernek. Irányelveket, gondolatokat, ötleteket kapunk, melyeket jövő munkánkban felhasználhatunk. A jó iskolaügyi kiállítás valóságos tanfolyam.

A most rendezett iskolaügyi kiállításnak megvoltak áldásos hatásai mind az iskolán belül, mind azon kívül állókra. Ünnepies keretek közt nyílt meg s előkelő helyen, a Nemzeti Múzeum kupola- és dísztermében nyert elhelyezést. Jún. 4-12 napjaira volt tervezve, de meg kellett 20.-ig hosszabbítani. A főiskolák és egyetemek kivételével részt vettek benne az összes alsó- és középfokú iskolák. Ott szerettük volna még látni a magukat aktív iskoláknak nevező, didaktikai újításokra törekvő iskolákat is, mint aminő *Domokosné* Új Iskolája, *Nemesné M.* Márta Családi Iskolája stb.

A kiállításon az anyagnak oly bősége tárult a látogató elé, ami bármely nagyobb és kultúrában előrehaladottabb országnak is becsületére vált volna. A látnivaló a lépcsőcsarnokban kezdődött. Itt láhattuk többek közt azon iskola-építési terveket, melyek a kultuszminiszter úr iskolaépítési programjába tartoznak s melyek már vagy tető alá kerültek, vagy a legközelebbi jövőben öltének reális alakot. A terveket építésztanárok, kiváló szakemberek, művészek készítették és új korszakát jelentik a magyar iskolaépítésnek. A sívár, kaszárnyaszerű iskolaépületek helyét olyan iskolák fogják elfoglalni, melyek építésében a ped. és technikai szempontok mellett esztétikai szempontok is érvényesülnek: az anyagszerűség, a környezetet figyelembe vétele, nemzeti motívumok a kiképzésben és díszítésben. Mi, pedagógusok, tudjuk, mit jelent

az, ha a tanuló nemcsak építéstechnikailag jól megépített, kényelmes, hanem esztétikai hatásokban is bővelkedő épületben tanul. Lelkesedésünket azonban rögtön lelohasztotta a fájdalomnak és elszigeteltségnek érzése. Mi, tanító-képző-int. tanárok úgy érezzük, hogy jelenleg mi vagyunk a közoktatásügy és a tanügypolitika mostohái! Körülöttünk minden iskolafaj épül, fejlődik s vidul, csak velünk nem törődik senki. Csak nekünk vannak intézeteink, melyek elhanyagolt, külsőleg is eléggé szégyenletes épületekben tengenek, sőt olyanok is vannak, melyeknek nincs is saját otthonuk.

A kiállítás általában jól volt rendezve. Sok minden megvolt, ami a jó kiállítás attribútuma. Volt katalógus. Mindenütt részletes feliratok tájékoztatták a látogatót. Aki bővebb felvilágosítást kívánt, azt is megkaphatta. Helyes volt az is, hogy a kiállítással kapcsolatos minta-tanteremben a didaktikai munkát a maga élő valóságában bemutatták. A népisk. tanítás köréből a Pedagógiai Szeminárium gyakorló-iskolájának egyik tanítója mutatott be művészi értékű tanítást, melyhez elméleti bevezetést *Quint József* tképzői igazgató adott. Ugyancsak itt mutatta be az I. ker. tanító- és a VII. ker. tanítónőképző egy-egy kiváló növendéke, hogy kell egy-egy módszeres egységet didaktikailag helyesen megoldani *Drozdy Gyula*, illetőleg *Molnár Oszkár* tképzői tanár konferálása mellett.

A kiállításra a nevesebb könyvkiadók is felvonultak s külön teremben bemutatták tankönyv-kiadványaikat és egyéb könyvtermelésük újabb példányait. Érdekes, nevelés- és művelődéstört. szempontból eseményszámba menő volt a Nemzeti Múzeum ábécés-könyv kiállítása. Az ábécés-könyv fejlődését láthattuk 1545-től egészen napjainkig. Eleinte óriási időközökben jelentek meg az ilyen könyvek s csak a XIX. században gyorsul a tempó. Első volt az *Orthographia Hungarica* 1549-ben, második *A magyar szölasok módgyárdl. Kezdő avagy öregbötük*. XVII. század. A következő század ilyenmű könyvei voltak: *Abecedarium Latino-Hungaricum*. Debreczen, 1704. ; *ABC Könyvetske*,

a nemzeti iskoláknak hasznokra. 1780.; *ABC Könyvetske*. A magyar országi apróbb iskoláknak hasznára. Készítetett S.patakon, 1796.; *Evangelikus fiú- és leány-gyermekeknek való Képes Abétzés Könyv*. Sopronyban. A XIX. században már sűrű egymásutánban jelennek meg Debreczenben, Komáromban, Budán, Miskolczon, Brassóban, Sárospatakon, Pesten stb. Az első ábéce, a mely színes illusztrációkat tartalmazott, volt a *Magyar Képes A. B. Cz. és olvasókönyv*, Debreczen, 1857. A Nemzeti Múzeum gyűjteménye napjainkig 53 ábécés-könyvet tud kimutatni. E gyűjteménnyel szemben eső szekrényben a Kir. Magyar Egyetemi Nyomda azt mutatta be, hogyan készül a tankönyv. Ami ezeken kívül a kiállításon nagy bőséggel fel volt halmozva, az már mind szorosabb értelemben vett iskolaügyi anyag volt. A rengeteg anyagból e helyen csak a tanítóképzők kiállítási anyagával kell foglalkoznunk. Nagyon tanulságos lenne a népiskolák kiállítási anyagának áttekintése is, de terünk ehhez csekély. A népoktatási pedagógiával foglalkozó lapok remélhetőleg bő és szakszerű leírást fognak adni róla.

A tanító- és óvónőképző-intézetek a kiállítás VII. csoportját alkották. A díszteremben kaptunk helyet a többi középfokú iskola közt. Anyagunk öt nagy falrész, számos szekrényt, asztalt töltött meg. A napisajtó, mely a kiállításról inkább csak általános, kevéssé szakszerű leírásokat hozott, a tanítóképzőket többnyire épen csak megemlítette, kiállított anyagunkat érdeme szerint méltatni meg sem kísérelte. Számszerűleg is oly gazdag anyaggal szerepeltünk, mint bármely iskolafaj, ami, tekintettel a tanítóképzők viszonylag csekély számára, már magában is nagy teljesítmény. De ötlet, kivitel, sokoldalúság, differenciáltság szempontjából sem maradtunk alul. Amig máshol a kézimunka és főleg a rajz dominált, a mi csoportunkban ezek a kiállítási anyagnak csak egy, s nem uralkodó részét alkották. — Ezt az értékes és bő anyagot csak a fővárosi s néhány vidéki intézet páratlan buzgalmaival, ügyszeretetével, nemes becsvágyával lehetett összehordani. Sajnálatos, hogy az a tulságosan rövid idő, mely alatt a kiállítást nyélbe kellett ütni, nem engedte sok értékes, eredeti dolgot produkáló vidéki intézeteink nagyobb mértékű bekapcsolását. A kiállításon következő intézeteink vettek részt: I. ker., kiskunfélegyházi, pápai állami, debreceni ref., miskolci és soproni év tanítóképzők; II. ker., VII. ker., cinkotai áll., a Ranolder-intézet, az angolkisaszszonyok bpesti, a soproni orsolyiták s a debreceni Szvetics r. k. tanítónőképzők, a pápat ref. és a szarvasi év. tanítónőképzők, végül a bpesti és hódmezővásárhelyi áll. óvónőképző-intézetek. A rengeteg anyagot *Quint* József igazgató rendezte és jórészen tervezte. Nevezetes vonása a kiállított anyagnak, hogy nemcsak külsőségekről, statisztikáról, iskolafajunk multjáról tájékoztatott, de ötletességével mély bepillantást adott annak belső életébe is. Másik vonása, hogy legnagyobb részben a tanulóifjúság tervezte, rajzolta és készítette.

Az egész anyag pontos leírása nem lehet feladatunk. Csak felülőbb, tanulságosabb dolgok megállapítására s értékelésére szorítkozhatunk. A kiállítás néhány objektumát képen is bemutatjuk. Képeink ugyan nem adják vissza az eredetiek színeit, ami fogyatkozásuk, mert a színezés lényeges része itt az ábrázolásnak és hiánya megnehezíti a megértést, mégis azt hisszük, hogy még így is világosabb fogalmat adnak, mint a pusztán szóbeli leírás.

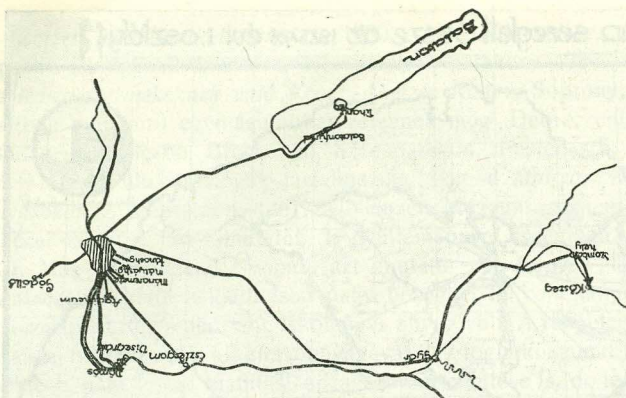
A kiállított anyaghoz mintegy bevezetőül szolgált a Magyarország tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézeit felüntető, *Farkasdy* Zoltán rajztanár által készített művészi kivitelű térkép (143. l.). Sötétszürke alapból emelkedik ki a

Honnan kapták az I. ker. ttőképző tanulóit?

papiros világos alapszínében Csonkamagyarország képe, melybe iskolafentartók szerint különböző jelzésekkel és színekkel vannak jelenlegi tanítóképzőink belerajzolva, az elszakított részek sötétszürke területén pedig a megcsonkítás előtti állapotokat tüntette fel a rajzoló. E nagy térkép alatt tervszerű rendben olyan rajzok, grafikonok, táblázatok, képek s egyéb ábrázolások voltak közszemlére téve, melyek laikusok előtt is érthető módon szemléltették a mai tanítóképzés szervezetét, belső életét. Középre volt kiakasztva az a nagy kép, mely e sorok írójának tervezésében feltüntette azokat a különbségeket, melyek — kiindulva a számszerűségekből s külsőségekből egészen a módszerben mutatkozó finom árnyalásokig — az 1920. évi és a mai tanítóképzés közt fellelhetők. Ennek művészi kivitele is *Farkasdy Zoltán* ízlését, találékonyságát, művészi komponálását dicséri. Szervesen egészítették ki a mai tanítóképzésről nyújtott ezen képet azok a grafikonok, ábrázolások, melyek az I. ker. tképző tervezésében a tanítóképzés fejlődését valamely konkrét irányban tüntették fel. Ilyenek voltak: a tanítóképzők óratervének változása 1869-től 1927-ig; a tanítóképzők egyes tárgyaira szánt idő változása 1869-től 1923-ig; tanítóképesítő vizsgálat 1920-ban és 1927-ben. Érdekes volt a tanítóképzők belső életének bemutatása. Az I. ker. képző egyes rajzolói szemléletesen tüntették fel, hogy honnan kapja iskolájuk tanulóanyagát (145. l.). Hogyan él a tanítónövendék az internátusban és a tanteremben, azt a II. ker. áll. tanítónőképző (139. l.) és a Ranolder-intézet fényképfelvételekben, az I. ker. áll. tképző pedig egyik növendékének, *Sznopek Zoltán*nak sikerült, hangulatos rajzaiban mutatta be.

Énnek a belső életnek a kirándulások és a testi neveléssel kapcsolatos gyakorlatok olyan alkalmai, amelyek ábrázolásra alkalmas anyagul kínálkoztak. Nem kevesebb, mint öt intézet próbálta kirándulásait ötletesebbnél ötletesebb módon bemutatni, éspedig: az I. ker. tképző és a II. és VII. ker., az angol-

A Ranolder-int. r.
k. ttonőképzőjének
1922-27. évi ki-
rándulásai.

1922—23. Esztergom. Mátyáshegy. — 1923—24. Jánoshegy. Kútvolgy. — 1924—25. Dömös. Máriaremete. — 1925—26. Máriaremete. Tihany, Balatonfüred. Kútvolgy. Margitsziget. Gödöllő. — 1926—27. Jánoshegy. Győr, Szombathely, Kőszeg. Zugliget. Hűvösvölgy. Visegrád. Aquincum.

kisasszonyok és a Ranolder-intézet tanítónőképző-intézetei. Az I. ker. képző által kiállított kép csak a vidéki kirándulásokat tüntette fel. Nagymagyarország világoskék tónusából válnak ki rajta Csonkamagyarország körvonalai, melyeken belül különböző színű vonalak jelzik a balatoni, mecsekvidéki, debreceni s mátrahegyvidéki kirándulásokat (135. l.). A kép sarkaiba rajzolt medaillonok (szerencsés ötlet) a kirándulásokból vett részleteket ábrázolnak. Ahogy az I. ker. képző kirándulásait a nagyközönség elé vitte, kitűnő példája az a kevés részlettel dolgozó, könnyű áttekinthetést adó plakátszerű ábrázolásnak. Plakátszerű megoldást nyújtott a Ranolder-intézet kirándulási képe is. A távolabbi kirándulások mellett a pestkörnyékieket is feltünteti. Egészen egyszerű eszközökkel, mégis rendkívül szemléletes módon oldotta meg a feladatot. Más természetű a bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző kirándulási képe. Az öt évre terjedő kirándulási ciklus helyi, környéki és vidéki kirándulásait egyaránt felöleli, a távolságokat km.-ekben feltünteti és a különböző tárgyak szolgálatában álló kirándulásokat más-más jelekkel és színekkel ábrázolja. Azután feltünteti a kirándulásoknak a didaktikai munka többi részeihez való viszonyát, amennyiben jobboldalt grafikailag kimutatja, hogy a különböző kategóriájú kirándulásból mennyi esett egy-egy évfolyamra, baloldalt pedig azt, hogy évi 1000 tanulmányi órára hány % kirándulás esett összesen és hány a különböző kategóriájú kirándulásból egyenkint (134. l.). Valóságos tanulmány; készítette dr. Novy Ferenc.

A testi neveléssel kapcsolatosan több intézetünk foglalkozik a tanulói ifjúság fizikumának mérésével. Kár, hogy ezek a mérések nem egységes terv alapján történnek. A kiállításon is többet láthattunk volna ebből. A bpesti áll. óvónőképző mutatott be egy gondos kimutatást, mely növendékeinek egy egész tanéven keresztül havonkénti súlygyarapodását tünteti föl. Az I. ker. áll. tképző meg ügyes megoldású, tetszetős kivitelű képen az iskolaév folyamán évfolyamonként elért legjobb atletikai eredményeket (magas- és távolugrás, súlydobás, 50 m. staféta) tette szemléltetővé.

Hogy egy-egy intézet milyen sokféle intézményt fejleszthet ki a maga körén belül, amelyekben aztán az ifjúság egyéni hajlamai és képességei szerint kiélheti tanulóéveit, azt érdekesen és szemléletesen mutatta be a II. ker. áll.

hozzá az intézet növendékei készítették. Igen értékes munkát, mely a földrajz-tanítás metodikája szempontjából is nagyfontosságú. A számtan-mértant többek közt a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet tanmenetei és növendékeinek nagy csinnal és nagy pedanteriával készített dolgozatai képviselték. Érdekesekek voltak a gazdaságtan és a zeneoktatás köréből vett kimutatások. A Ranolder-intézet ötletes megoldással tüntette fel a növendékek énektudását. Itt volt dr. *Kosáry* János érdekes grafikonja, mely az énektanításban az öt év folyamán elérhető eredményeket tüntette fel tudós és szemléletes módon.

A neveléstudomány az önismeret és önnevelés kutatásával foglalkozó dolgozatokon (dr. Frank Antal) és az I. ker. tképző gyermektanulmányi programján kívül csupán tanítási tervezetekkel volt képviselve. Ilyeneket állítottak ki: az I. ker., a pápai áll., a soproni ev. s a debreceni ref. tanítóképzők, a II. ker. áll., a IV. és IX. ker. róm. kath. tanítónőképzők. Tanulmányozásuk érdekes tanulságokat nyújt. Külsőségekben, a tervezetek kezelésében vannak eltérések. A füzetbe-írás uralkodó ugyan, de van intézet, mely külön erre a célra nyomtatással ellátott füzetbe iratja a tervezeteket, máshol ivypapírra írják a növendékek tervezeteiket s a felgyülemlett terveket tokba helyezik. A tanítási tervezetek illusztrálása ma már általában elterjedt. Öröndetes, hogy a didaktikai munka belső tagolásában már bizonyos kiforrtság uralkodik. Az a módszer-anarchia, amely még 10-15 év előtt is általános volt nálunk, tűnőben van. A tanítóképzők a módszeres egység feldolgozásában ma már általában három fokozatot használnak, szemben a Ziller—Rein-féle didaktikai elmélet öt fokozatával. Felette kívánatos azonban, hogy az elfogadott három lépés jelölésére azonos műszók fogadtassanak el. A különböző, elméletileg sokszor nem okadatolt megjelölések zavart, ingadozást, félreértést okozhatnak.

Elég gazdag anyaggal voltak képviselve a kiállításon a reáliák. E téren új dolgokat, eredetiségeket is láthattunk. Az I. ker. képző első éves növendékei olyan magukkészítette, rendkívül egyszerű s emellett izléses kémiai eszközöket mutattak be, melyekkel minden kísérlet elvégezhető. A IV. évfolyam pedig technológiai készítményeit állította ki. Semmi sem hiányzott, amire a mindennapi használatban szükség lehet. Láttunk cipőkrémet, fogport, bőrvaselint, padlóbeeresztőt, márványragasztót, tintát, fémtisztítót, tojásfestéket stb. (*Jaloveczky* Péter.) Nagyobb már a multja a fizikai eszköz-készítésnek. Ebből is egy szép kollekcziót láthattak a kiállítás látogatói (*Éber* Rezső). Figyelmet keltett a félegyházi képző alföldi gyógynövény-gyűjteménye. Rendkívül ötletes szemléltető eszközt mutatott be *Móczár* Miklós tanár a gerinces állatok (macska, tyúk, gyík stb.) leegyszerűsített váza alakjában. Iskolapéldája annak, mint lehet egyszerű módon instruktív tanítási eszközre szert tenni.

A rajz és kézimunka természetesen gazdagon szerepelt a kiállításon. A férfi képzők rajztanmenetét az I. ker. és a félegyházi képző, a nőképzőkét a VII. ker. tanítónőképző mutatta be. Ezenkívül a növendékrajzok nagy tömege volt felhalmozva. Rajztehetségek körvonalai bontakoztak ki belőlök. A kiskunfélegyházi *Konecsni* György egy-két önálló kompozíciójában az érett grafikus mutatkozott be. Hasonlóképen izmos tehetség az I. ker. képző végző növendéke, *Sznopek* Zoltán, kinek aquarelljei minden dicséretet megérdemelnek s ki már mint könyvillusztráló is sikereket ért el. Tanítóképzőink gazdag rajz- és kézimunka-kiállítása lényegesen különbözött a többi iskolák hasonló anyagától. A szemlélő hamar észrevehette, hogy a tanítóképzők a rajzot és a kézimunkát nemcsak tantárgyszerűen tanítják, de olyan eszköznek tekintik, a

mely a didaktikai munkát sikeresebbé teszi. Ezért nagy súlyt vetnek az illusztráló rajzolásra. Szép példáit láttuk a kiállításon az illusztrálásnak! (Melyik költemény ez? stb.) Rendkívül figyelemreméltó az a sablon-technika, mely v. Komárnoky Gyula rajztanár találékonyságának eredménye s amellyel el tudja érni, hogy a rajzolni egyáltalán nem tudó óvónők is sikerült táblai rajzokkal képesek élnkíteni beszédjüket. Az agyag- és famunkák nemcsak művészi értékűek voltak elgondolásukban és tökéletesek technikai kivitelükben, de, ami fontos, szemléltették azt, miképen lehet a kézimunkát ped. célok s tanítási eszközök készítésének szolgálatába állítani (*Tscheik* Ernő, *Vizhányó* Károly). Kiváló esztétikai és gazdasági értéket képviselnek azok a női kézimunkák is, melyek a szekrények sorát megtöltötték izléses s egyéni darabokkal.

Az elmondottakkal csak igen vázlatos és fogyatékos képet adtunk arról a gazdag, sokoldalú, nem egy tekintetben eredeti anyagról, melyet a képzők az iskolaügyi kiállításra vittek. Mindenről számot adni itt, térbelileg is lehetetlenség. Bizonyos, hogy a tanítóképzők derekasan és eléggé nem méltányolt módon vettek részt a kiállításon. Kiállítási anyagunknak sok olyan darabja volt, melyet az egyes intézetek múzeumaiban meg kellene őrizni, mert dokumentumokat és illusztratív anyagot szolgáltatnak a tanítóképzés történetéhez. A ped. kiállítás tanítóképzői része a tanítóképzői pedagógia nézőpontjából is jelentős esemény volt.

Molnár Oszkár.

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületi gyűlések.

1.

Országos egyesületünk *választmánya* 1927 április hó 22.-én ülést tartott, melyen *Párvy* Endre elnökle alatt *Molnár Oszkár*, *Mesterházy* Jenő, *Roda* Mária, *Kalabayné Schmedt* Vilma, dr. *Lajos* Mária, *Köveskúti* Jenő, *Drozdy* Gyula, dr. *Harmos* Sándor, *Maurer* Mihály, *Schön* István, *Nagy* Ferenc és *Mihalik* József voltak jelen.

Elnök örömmel hozta a gyűlés tudomására, hogy a *Gömöri* Sándor vezetése mellett kiküldött kartársainknak sikerült lemondott elnökünket arra bírni, hogy az elnöki tisztséget, dacára megrongált egészségének, tovább is vállalja. Efelett a gyűlés örömét fejezi ki s elnökét jegyzőkönyvi kivonattal üdvözölni határozza.

Elnök mély szomorúsággal jelenti be érdemes tagtársunknak, *Quint* Józsefnek gyászát, aki édesatyját veszítette el. A gyűlés részvételének ad kifejezést azon határozatával, hogy *Quint* Józsefet a főtítkár az egyesület együttérzéséről jegyzőkönyvi kivonattal értesitse.

Elnök bejelenti, hogy a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszust 1927 július 3—7-ike közt tartják meg; majd a választmányi ülések napjaiul a szombati napot tűzve ki, az ülés véget ért.

2.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzői *szakbizottsága* április hó 22.-én megtartott ülésén 8 szavazattal 4 ellen a mai képzőkből kifejlesztendő 6 éves, kettős tagozatú tanítóképzés mellett döntött s így a

középiskolai érettségien alapuló főiskolai tanítóképzést, valamint a tanítóknak az egyetemen való kiképzésének kérdését elvetette.

A kongresszuson a tanítóképzés reformjának kérdését *Molnár* Oszkár fogja, mint előadó tárgyalni. Elnök fölkérte, hogy a felszólalások figyelembevételével szövegezzé meg a határozati javaslatot s terjessze azt megvitatás és végleges megformulázás végett a szakosztály legközelebbi ülése elé. *Molnár* Oszkár határozati javaslatát a szakbizottság a május 3.-iki és május 11.-iki ülésein vette tárgyalás alá s beható vita után, melyben *Párvy* Endre, *Mihalik* József, *Nagy* Ferenc, *Répay* Dániel, *Mesterházy* Jenő, *Maurer* Mihály, *Schön* István, *Bagó* Margit és *Tanfi* Iván vettek részt, véglegesen megszövegezte. Úgy az eredeti, mint az átdolgozott előadói javaslat egyesületünk közlönyének jelen számában olvasható. A kongresszus elé kerülő második tételül a tanítóképzői tanárképzést állapította meg a szakbizottság s kidolgozására és előadására *Mesterházy* Jenőt kérte fel.

3.

Országos egyesületünk április hó 30.-án választmányi ülést tartott, melyen *Párvy* Endre elnöklete alatt *Dúzs* Mária, *Kádár* Ilona, dr. *Lajos* Mária, *Molnár* Oszkár, *Pócza* József, *Tanfi* Iván, *Maurer* Mihály, *Répay* Dániel *Schön* István, dr. *Harmos* Sándor, *Nagy* Ferenc, *Mesterházy* Jenő, *Veverka* Edith, *Doby* Ida és *Mihalik* József voltak jelen.

Elnök bejelentette, hogy *Wagner* János elnök betegségének tartama alatt ő vezeti az üléseket, valamint azt, hogy elnökünket az elnökségnek további elvállalásáért üdvözlöttük. Felolvassa *Quint* József igazgató válaszát az egyesületünk által küldött részvényilatkozatra s felhívja a tagok figyelmét arra, hogy a gleichenbergi üdülésre május 5-ig lehet jelentkezni.

Elnök az ülés tudomására hozza, hogy május hó 22.-én a győri áll. tanítónőképző fennállásának 50-edik éve alkalmából jubilál, ez alkalommal egyesületünk üdvözlötlet fog küldeni az ünneplő intézetnek. A választmány felkéri *Dúzs* Máriát, a II. ker. áll. tanítónőképző-int. igazgatóját, hogy az ünnepélyen országos egyesületünket képviselje. *Dúzs* Mária az egyesület képviseletét szívesen elvállalta. Ezzel a választmányi ülés véget ért.

4.

Országos egyesületünk május hó 11.-iki választmányi ülésén *Párvy* Endre elnöklete alatt *Mesterházy* Jenő, *Répay* Dániel, *Nagy* Ferenc, *Molnár* Oszkár, *Schön* István, *Rojkó* Antal, *Bagó* Margit, *Csukás* Zoltán és *Mihalik* József voltak jelen.

Elnök bejelentette, hogy a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus technikai okokból elhalasztott. *Molnár* Oszkár, *Mihalik* József és *Csukás* Zoltán hozzászólása után a választmány úgy határoz, hogy a kongresszus tanítóképzői szakbizottsága a tanítóképzés reformjának kérdését teljesen tárgyalja le, míg a tanítóképzői tanárképzés kérdését oly módon készíti elő, hogy *Mesterházy* Jenő előadói javaslatát megokolásával az egyesület közlönyében megjelenteti s részletes tárgyalásához az őszi időszakban fog hozzá.

A választmányi üléseit szeptemberig elnapolta.

Mihalik József

Határozati javaslat a tanítóképzés reformjához.

I

Az előadó által előterjesztett határozati javaslat:

1. A tanítóképző két tagozatú intézmény. Tagozatai szerves egészet alkotnak. Neve Tanítóképző Főiskola.

2. A Tanítóképző Főiskola alsó tagozata négy osztályu s növendékeit a középfoku iskolák IV. osztályát vagy a nyolcosztályu népiskolát végzett tanulókból nyeri. *a)** A felvétel felvételi vizsga alapján történik, mely a tanítói pálya betöltéséhez szükséges fizikai és lelki vonások (termet, látás és hallás, színlátás, zenei hallás, rajz-képesség, helyesírás, beszéd, technikai ügyesség) kipuhatolására törekszik. — *b)* A felvétel a folyamodóknak a tanári testületek által való kiválogatása által történik, mely végérvényessé az iskolai év elején történő testi, hallási és színérzék-vizsgálat után válik.

A felszólalók egyike azt javasolta, hogy a felvétel felvételi vizsgálat alapján történjék. Vannak országok (pl. Svájc), melyeknek közoktatásügyében a felvételi vizsgálat intézményesen be van vezetve. Ez azt bizonyítja, hogy a felvételi vizsga felett egyszerűen napirendre térni, nem helyes dolog. A felszólaló szerint a felvételi vizsga révén 1. tekintélyt nyerne a tanítóképző, mert akármilyen előképzettségüket nem venne föl; 2. értelmesebb anyag kerülne a képzőbe, amellyel nagyobb eredményt lehetne elérni. Ebből látszik, hogy a felszólaló a felvételt az iskolászerű tudás mértékétől, s ami ezzel sokféleképen összefügg, a felvételt kérő értelmességének bizonyos kielégítő fokától teszi függővé. Lényegében a tanulók ilyen kiválogatása ma is megvan. A tanári testületek ugyanis a folyamodók bizonyítványai alapján válogatják ki a felveendőket. Igaz, hogy e kiválogatási módnál mások (a bizonyítványokat kiállítók) ítéletére támaszkodik. A felvételi vizsga behozatala esetén pedig maga mondana ítéletet. A felvételi vizsga igazi jelentősége azonban nem az iskolászerű tudás fokának megállapításában van. Nekünk inkább azt kell kipuhatolnunk, hogy a folyamodókban a tanítói hivatás betöltéséhez szükséges lelki alkat alkotó jegyei megvannak-e? A felvételi vizsgálatnak *alkatvizsgálatnak* vagy *hivatásvizsgálatnak* kellene lennie. Ámde ettől még messze vagyunk. Még nem ismerjük a tanítói habitus fizikai és szellemi vonásait, így hát azt sem tudjuk, hogy ezek a vonások a 14—15 éves korban, amikor a tanulók felvételre jelentkeznek, miből ismerhetők meg. Annyit azonban mégis csak tudunk, hogy a tanítónak elég erős hangra van szüksége, jól tagoltan kell beszélnie, szépen kell írnia, zenei hallásának, szín- és formaérzékének kelj lennie, bizonyos művészi és technikai diszpozíciókkal kell rendelkeznie, intelligensnek, szótípusnak, extenzív figyelmi típusnak stb. kell lennie. Mindez pedig vizsgálható és diagnosztizálható. Ha az így értelmezett hivatásvizsgálatot a tanítóképzésnél kötelezően behoznák, néhány év alatt megfelelő

* Mivel a szakbizottságtól nyert megbízatásom úgy szólt, hogy határozati javaslatom készítésénél vegyem figyelembe a felszólalásokat s a bennök előforduló főbb gondolatokat dolgozzam fel, kénytelen voltam a határozati javaslat egyik-másik pontjában a tételeket *a.*, *b.* stb. alatt alternative beállítani.

vizsgálati módszer és testsorozat fejlődnek ki. Az is valószínű, hogy ilyen felvételi vizsgálat alapján kevesebb antipedagógus lelkületű egyén kerülne a képzőkbe és a tanítói pályára. A felvételi vizsgálat kérdése tehát mindenképen megérdemli, hogy megvitatás tárgyává tegyük.

3. Az alsó tagozat feladata a tanítói álláshoz szükséges tárgyi ismeretek nyújtása, a szükséges művészi, technikai és gazdasági készségek előkészítése, ped. légkör és vallás-erkölcsi ráhatások útján a tanítói hivatás betöltéséhez szükséges lelkület kialakításának megalapozása. Az alsó tagozat tantervi felépítésében folytatása s nem ismétlése azon iskolák tantervének, melyekből tanítványait nyeri. Tanterve a népiskola szükségleteinek, a magyar nemzeti s népműveltség tartalmának és a tanítói állás betöltéséhez kívánt lelki alkat szükségleteinek figyelembevételével állítandó egybe. A szorosan vett közismereti, művészi, technikai és gazdasági tárgyakon kívül e tagozat tantervébe felveendő a test- és élettan, s az általános lélektan. — A kötelező tárgyak mellett rendkívüli tárgyként tanítható benne a latin nyelv, esetleg a kötelező modern nyelven (németen) kívül még egy élő nyelv.

Az alsó tagozat célkitűzéséből következik, hogy e tagozatot a középiskola négy felső osztálya sem nem pótolhatja, sem nem helyettesítheti. *Első ok.* A középiskola művelődési anyagát az ókori és a nemzeti művelődés forrásaiból meríti. Ezzel szemben az alsó tagozat művelődési anyagának egyetlen forrása a nemzeti művelődés. A középiskolát egyaránt élteti a klasszicizmus és a nacionalizmus szelleme, míg a magyar tanítói lelkület a nacionalizmus forrásából táplálkozik. Ebből azonban nem következik, hogy kirekeszti az örök emberit. A nemzeti művelődésben is vannak örök emberi vonások. A nemzeti művelődésben belől is csak az a valódi érték, ami jó, szép és igaz. Amint az egyén mikrokosmos, amely a végtelen kosmos minden vonását magában rejti; a nemzeti művelődés is mikrokosmos az emberi művelődés nagy kosmosában. Böven tartalmaz örök emberi vonásokat is, nem kell érték a klasszikus művelődési anyaghoz fordulni. Miután ezek szerint a tanítói műveltségnek a nemzeti művelődési anyagból kell sarjadtania, következésképp az alsó tagozaton a nemzeti tárgyaknak kell dominálniuk. Mindaz, ami a magyar népről tud. fel van dolgozva, idevaló. Fajtánk fizikai és pszichikai vonásai, nyelve, irodalma, művészete, története, földrajza stb. részletesebben tárgyalandó, mint a többi iskolában. Ezzel a tanítóképzés u. n. *törzstárgyakhoz* jutna. A mai tanítóképzőnek ugyanis más iskolákkal szemben nagy fogyatkozása, hogy nincsenek eléggé kiemelt és ilyenekként gondozott törzstárgyai. Csupa ismétlés és sok, sok heti kis óraszámú tárgy jellemzi mai tantervünket. Ennek következménye, hogy vizsgálataink inkább csak emlékezeti tudást tudnak felmutatni. A mi vizsgálatra álló jelöltünknek nem volt elég alkalmja az ismereteket feldolgozni, asszimilálni, a forrásokhoz leszállani, egyéni meggyőződéseket, vérévé vált tudást szerezni. Ehhez évek munkája szükséges.

Második ok. Külön alsó tagozat szükséges, mert a tanítói lelki alkat olyan tulajdonságokat, vonásokat is feltételez, amelyek fejlesztéséről a középiskola nem gondoskodik. Ilyenek a művészi és technikai készségek, a beszéd külön gondozása, a formailag is szép írnitűdés. Az alsó tagozatnak tehát oly egyetemes képzést kell adnia, aminőt jelenleg egy középfokú iskola sem ad.

A tanítóképző nem elégedhetik meg az egyoldalú intellektuális képzéssel. Az érzület és az akarat területeit is iskolászerűen s nem csak az értelem kerestül kell gondoznia. Minden másnál harmonikusabb, tehát ideálisabb képzést kell adnia.

Harmadik ok. Az alsó tagozatnak nemcsak tantervében, de *tanítási eljárásában* is másnak kell lennie, mint amilyen a középiskola. A középiskolai tanítástól csak azt kívánják, hogy eredményes legyen. A tanítóképzőben folyó tanítástól ezen felül még azt is, hogy állandóan a didaktikai módszer szemléletéül szolgáljon. Tanterveink eddig is abban látták a tanítóképzői szakiskola egyik legfőbb ismertető jegyét, hogy az a módszer iskolája. Ebből az következik, hogy a tanítóképzőben módszeresebben kell tanítani mint más iskolában. A tanítás tudatosan felépített didaktikai munkát mutasson. A tanárok szigorúan módszeres munkájából fakad az a ped. szellem, amely az alsó tagozat létének egyik lényeges alapja.

4. Az alsó tagozatot a tanítóképzői *érettségi* vizsgálat zárja le, melynek részei az írásbeli, a szóbeli és a gyakorlati vizsgálat. Tárgyai: magyar nyelv és irodalom, magyar történelem, matematika, biológia, ének, zene és rajz. Aki a tanítóképzői érettségi vizsgálatot sikerrel kiállotta, az beiratkozhatik az egyetemek bölcséleti fakultásának mindazon szakjaira, melyeken a latin nyelv tudása nem okvetlenül szükséges, továbbá az összes főiskolákra, melyeken a latin nyelv ismerete nem feltétele a továbbhaladásnak, így a gazdasági akadémiákra, a polgári iskolai és a rajztanárképző főiskolákra, a zeneakadémiára, s természetesen a Tanítóképző Főiskola felső tagozatára. A felső tagozat első évfolyamára olyan, középisk. érettségi bizonyítvánnyal rendelkező jelöltek is felveendők, akiket a hivatásvizsgálat tanítói pályára alkalmasaknak talált s akik a középiskola és az alsó tagozat közt mutatkozó tantervi különbsétekből (test- és élettan, ének, zene, kézimunka, rajz, testgyakorlás, gazdasági ismeretek) kiegészítő vizsgálatot tettek.

Az érettségi vizsgálat tárgyainak kiszemelésénél a következő szempontok vezettek: 1. a nemzeti művelődést alkotó tárgyak legyenek; 2. hosszúlélegzetű tárgyak legyenek, miket a jelöltek több éven keresztül tanultak; 3. bennök a tanítói hivatásra való készütség kellően kifejezésre jusson; 4. az emberi elme működését lehető sokoldaluan mutassák be.

5. A felső tagozat 4 félévig tart s feladata a tanítói állás sikeres betöltéséhez szükséges szakismeretek nyújtása és alkalmas lelkiség kialakítása. Ehhez képest tárgyai: *a)* a filozófia, filozófiatörténet, elméleti és gyakorlati pedagógia, szociológia, gazdasági és közgazdasági, alkotmánytani ismeretek; *b)* az elméleti és gyakorlati pedagógia, a különféle praktikumok, a magyar nyelv, a hazai történelem, a népisk. tantárgyak anyagának és tanítási módszerének a szaktanárok vezetése mellett való részletes feldolgozása; *c)* a hit- és erkölcsstan; minden, ami a jelöltek elméleti és gyakorlati ped. kiképzésével összefügg, ideértve a különféle praktikumokat; technikai és művészeti tárgyaknak a népisk. pedagógia szempontjából való továbbépítése (ideértve a kántorképzést), végül idegen nyelvek mint kötelező tárgyak és a testgyakorlás. — Lényeges, hogy az elméleti és gyakorlati ped. kiképzést az elő-

adások és tanítási gyakorlatok mellett bőséges szemináriumi munka és laboratóriumi kutatás tegye egyénibbé és mélyebbé.

A kéttagozatu képző lényege az általános és a szakképzés különválasztása. A tagozatlan tanítóképzés legfőbb hibáját éppen abban találtuk, hogy a kettőt egyidejűleg akarja megoldani. Kifejtettük, hogy ez pszichológiai szempontból helytelen.*) Aki tehát a felső tagozatra, bármily nemes indítékból, nemzeti tárgyakat is akar tenni, az csak névleg hirdeti a tagozott képzést, lényegileg a tagozatlan mellett van. Ez különben már azért is következtelenség, mert a magyar irodalomból, történelemből, földrajzból a jelöltek a tanítóképzői érettségén már levizsgáztak.

6. Úgy az alsó, mint a felső tagozat internátussal látandó el. Kívánatos, hogy minden Tanítóképző Főiskolának meglegyen mind a két tagozata, de az iskolafentartóknak megadatik a jog, hogy több alsó tagozat végzett hallgatóit egy főiskolai tagozatban gyűjtéssék össze. Az alsó tagozaton a nemek elkülönítve oktatandók, a felső tagozaton megengedhető együtt-oktatásuk. Az alsó tagozat elvégezhető magánúton is, a felső tagozat sikeres elvégzése ellenben az állandó, személyes részvételhez kötött.

7. A felső tagozatot a tanítói szakvizsga fejezi be, melynek sikere esetén a jelölt tanítói oklevelet kap. A szakvizsga írásbeli és szóbeli részre oszlik, utóbbi meg elméleti és gyakorlati részre. Tárgyai: a filozófiatörténet, a neveléstudomány és segédtudományai, egy idegen nyelv és egy-egy tanítás a humánus, a reális és a művészeti-technikai népisk. tantárgyak köréből.

8. A Tanítóképző Főiskola továbbképző tanfolyamok intézményes szervezésével egészítendő ki, melyeken a lehetőség szeirnt az egyetemek és más főiskolák tanárai is foglalkoztatandók. Ezek a tanfolyamok készítik elő a már működő tanítókat az iskolaiigazgatói és iskolafelügyelői tiszt betöltésére és az iskolán kívüli népművelő tevékenységre. A továbbképző tanfolyamokon való részvétel ötvenkint minden tanítóra kötelező.

Molnár Oszkár.

II

A szakbizottság által elfogadott határozati javaslat:

1. A tanítóképző két tagozatu intézmény. Tagozatai szerves egészet alkotnak. Neve *Tanítóképző Főiskola*.

2. A Tanítóképző Főiskola alsó tagozata négy évfolyamu s növendékeit a középfokú iskolák IV. osztályát végzett tanulóiból nyeri. A növendékeket a tanári testületnek a tanítói pályára való arravalóságuk megvizsgálása alapján veszik fel.

3. Az alsó tagozat célja a tanítói hivatás betöltésénél nélkülözhetetlen általános ismeretek átszármasztatása és a szükséges művészi s technikai készség megalapozása. Tanterve folytatása a középfokú iskolák négy alsó osztályának, de a népiskola szükségleteinek, a magyar nemzeti és népműveltség tartalmának s a tanítói lelki alkat szükségleteinek figyelembevételével állítandó egybe.

*) L. Magyar Tanítóképző XL. évf. 16. l.

A kötelező tantárgyak mellett fakultatív tárgyként tanítandó benne a latin nyelv és a német nyelv mellett esetleg még egy élő nyelv.

4. Az alsó tagozatot a tanítóképzői érettségi vizsgálat zárja le, melynek részei az *írásbeli* és a *szóbeli* vizsgálat. Tárgyai: magyar nyelv és irodalom, magyar történelem és jogi ismeretek, Magyarország földrajza, matematika és biológia. A tanítóképzői érettségi vizsgálat feljogosít a felső tagozatra és más főiskolákra való felvételre. A felső tagozatra olyanok is felveendőek, akik középisk. érettségi bizonyítvánnyal rendelkeznek, ha a hivatásvizsgálat őket tanítói pályára alkalmasnak találta s a középiskola és az alsó tagozat közt mutatkozó tantervi különbözetből kiegészítő vizsgálatot tettek.

5. A felső tagozat 4 félévig tart s feladata a tanítói állás sikeres betöltéséhez szükséges szakismeretek nyújtása és alkalmas tanítói lelkeség kialakítása. Ehhez képest tárgyai: minden, ami a jelöltek elméleti és gyakorlati pedagógiai kiképzésével összefügg (ideértve a népiskolai tantárgyak anyagának s népisk. módszerének a szaktanárok által való feldolgozását, továbbá a különféle praktikumokat); a technikai és művészeti tárgyak; a német nyelven kívül kötelező tárgyként még egy szabadon választott élő nyelv és a testgyakorlás. Lényeges, hogy az elméleti és gyakorlati ped. kiképzést az előadások és tanítási gyakorlatok mellett bőséges szemnáriumi munka és laboratóriumi kutatás tegye egyénibbé és mélyebbé.

6. Az alsó és felső tagozat internátussal, a felső a szükséges gyakorló iskolákon kívül még gyermekotthonnal (árvaházzal) látandó el. Az alsó tagozat elvégezhető magánúton is, a felső tagozat nem.

7. A felső tagozatot tanítói szakvizsga fejezi be, melynek sikere esetén a jelölt tanítói oklevelet kap. A szakvizsga *írásbeli* és *szóbeli* részre oszlik, utóbbi ismét *elméleti* és *gyakorlati* részre. Tárgyai: a filozófiatörténet, a neveléstudomány és segédtudományai, egy idegen nyelv, az ének és a zene, továbbá egy-egy próbatanítás a humánus, a reális és a művészeti-technikai népisk. tantárgyak köréből.

8. A Tanítóképző Főiskola továbbképző tanfolyamok intézményes felállításával egészítendő ki. E tanfolyamok célja a már működő tanítók általános és szaktudásának kiegészítése, állandó színvonalon-tartása, továbbá az iskolán kívüli népművelő tevékenységre való előkészítése. A továbbképző tanfolyamokon való részvétel öt évenként minden tényleges tanítóra (tanítónőre) kötelező.

Kérjük az összes tanító- és tanítónőképzők igazgatóit, hogy az idei Értesítő egy példányát a szerkesztőségnek megküldeni sziveskedjenek.

Ugyancsak arra kérjük az összes tanító- és tanítónőképző-intézetek igazgatóit és tanártestületeit, hogy folyóiratunkra a tanári könyvtárak részéről is előfizetni sziveskedjenek.

IRODALOM.

Dr. Weszely Ödön : Korszerű nevelési problémák. Tanulmányok. (Szent István-Könyvek. 45. szám.) Budapest, 1926. Szent István-Társulat. 143 l.

A kiváló magyar kultúrfilozófus ezen legújabb munkája azokkal a kérdésekkel foglalkozik, melyek ma a pedagógiai közvéleményt az egész világon érdeklik. Tanulmányai nemcsak tükröztetik korunk szellemi áramlatait, hanem egyúttal rámutatnak azokra az örök eszményképekre, melyek ott élnek kiolthatatlanul az emberiség lelke mélyén. Az egész kötet alap gondolata a *kultúrfilozófiai* irány, de a ma uralkodó másik főirány, az *exakt kísérleti* is képviselve van e kötetben. Nemcsak az eszményeket keresi a tudós író, hanem az utat is, mely e célokhoz vezet.

Az első tanulmány, a *Világnézet és nevelés* című a kettő viszonyát beható elmélkedés alapján úgy tünteti fel, hogy a nevelés legnagyobb sikere az, ha a szabadon kialakított világnézet teljesen egyezik azzal, melyet a nevelő is magáénak vall.

A második tanulmány a kommunizmus tévedéseit tárja fel igen szellemes, igen szépen megírt okfejtéssel. A következő cikk is a világnézet kérdésével foglalkozik. (*A jóindulat kikapcsolása.*)

A *nagy háború és a jövő nemzedék* című rámutat arra, hogy az ethikai és pedagógiai alapelvek nem változnak, az igazságokat, a „verum aeternum“-ot nem kell átértékelni. Csak a konkrét életfeladatok változók s ezekhez alkalmazkodik a pedagógus, hogy a nagy, örök igazságok megvalósítása lehető legyen.

Szoros összefüggést látok itt a következő tanulmánnyal, az *Elmélet és gyakorlat*-tal. Itt is helyes a szerzőnek álláspontja, mely a kettőt nem állítja szembe. Az elmélet a gyakorlati tapasztalatból indul ki és ide is tér vissza. A gyakorlat tapasztalatokat szolgáltat az elméletnek, az elmélet ezeket feldolgozza s szempontokat és irányt ad a gyakorlatnak.

Külön méltánylást kíván az *Adalékok az egyéniség lélektanához* című úttörő előadása Weszelynek, melyet a VI. nemzetközi lélektani kongresszuson 1909-ben tartott Genfben, mely előadása francia nyelven jelent meg először s melyet akkor a *Journal des Débats*, mely a kongresszuson bemutatott 42 közlemény közül csak négyet tartott érdemesnek a fölemlítésre, szintén kiemelt. Az empirikus pedagógia terén a magyar gyermek testi és szellemi tulajdonságainak és fejlődésének tanulmányozását a külföld tőlünk várja és Weszely idevágó előadásai óta* a fiatalabb tudós nemzedékünk ezen a nyomon is halad. Minket, tanítóképző-intézeti tanárokat közelebből is érdekel Az *erkölcsi nevelés és tanítás szociális jelentősége* c. előadása, melyet a szerző gróf Apponyi Albert közökt. miniszter megbízásából tartott az 1908-ban részünkre rendezett szociális tanfolyamon. Nálunk az erkölcsi oktatás voltaképp az irodalom keretében történik. Népmeséket, tanítómeséket olvastunk. Fölhasználjuk a magyar irodalom és a világirodalom (az *Iliász* és *Odüsszea*) elbeszéléseit.

Az az erkölcsi ítélet, melyet a tanuló maga alkot meg olvasmányai alapján, sokkal értékesebb, mint az, amelyet készen kap. Megítéletjük tehát

* Ide sorolom A *pályaválasztás és a tehetségvizsgálatok* című értekezését is.

a faktumokat, mint Weszely Ödön kívánja, mert csak így neveljük igazán az ifjúságot. Nemcsak tényítéleteket kell alkotniok, hanem értékítéleteket is. Természetesen a tanár vezetése mellett. Ezek az értékítéletek erkölcsi, logikai és esztétikai értékítéletek. A külföldön a szemléltető és példákön való oktatás után az erkölcsi igazságok összefoglaló fogalmazása sem hiányzik, írja a szerző és bizonyos, hogy nemcsak egy-egy eszközzel kell küzdenünk a nevelés érdekében, hanem igyekezzünk az összes feltételeket az erkölcsi jellem alakulása számára kedvezőké tenni.

Ez a feladata a vallásos nevelésnek, melynek szociális és erkölcsi jelentőségét az itt ismertetett mű mélyen járó és választékosan megírt lapokon tolmácsolja.

Mintegy függetlenül a kultúra-terjesztő filmről, az iskolareformokról olvassunk élénk stílusú cikkeket és a magyar pedagógia újabb fejlődéséről.

Jól esik látnunk, hogy itt kiemeli Apáczai Csere Jánosnak, a magyar művelődés gondolata lánglelkű apostolának kongeniális életíróját, *Neményi Imrét*.

A most ismertetett könyv a két újabb pedagógiai irányt foglalja így egységbe: a kísérleti pedagógiának és a kultúrfilozófiának eredményeit.

Hisszük és reméljük, hogy e kitűnő könyv várható második kiadásában a szerző a tanítóképzés elméleti művelőit: a népiskolai methodika terén szerzett érdemeiket is méltányolni fogja a magyar pedagógia újabb fejlődésének áttekintésében. Hiszen tagadhatatlan és örvendetes, hogy ezen a téren lázas és sikeres munkának vagyunk tanui és részesei.

Dr. Harmos Sándor.

*

Quint József, Stelly Géza és Stelmár László: A természeti és gazdasági ismeretek tanítása a III. és IV. osztályban. (Egységes Népiskolai Vezérkönyvek 3. kötete.) Kir. Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1927. 200. l. Ára: 6 P 40 f.

Az új népiskolai tanterv a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan anyagának összevonásával új, s a tanítóság tekintélyes rétegét nehéz probléma elé állította.

Be kell vallanunk, hogy ezeknek — a múltban különválasztott — tárgyaknak tanításában még ma is sokan csupán morfológiai célokat látnak, amennyiben megelégednek a természeti tárgyak, növények és állatok külső jegyeinek egyszerű leírásával. Ez adja meg tanításuk anyagát s egyben célját és módszerét is, mert nem tesznek egyebet, mint az összehordott, inkább készen nyújtott lexikális adatokat a gyermek emlékezetébe vésik. A pusztán hallás útján nyújtott adatoknak emlékezetbe vézése teremtette meg az üres, léleknélküli verbalizmust.

Ezzel a vigasztalan állapottal áll szemben a biológia és a népiskolai pedagógia rohamos fejlődése. Új célokat tűz ki a biológia, amikor a tartózkodási hely, életmód és szervezet, továbbá az ember közötti összefüggéseket kutatja. Új utakat mutat a pedagógia, amikor a mindenoldalú érzékelésen, itélkezésen és cselekvésen alapuló s az érzelmeket is megmozgató ismeretterjesztést jelöli meg a nevelés számára.

Nem csoda, ha a tanítóság, részint a szakirodalomban való tájékozatlansága, másrészt sokoldalú elfoglaltsága, s nem kevésbé anyagi eszközök hiánya miatt nem tudott lépést tartani sem a biológia, sem a pedagógia fej-

lódásával. Jórészt tehetetlenül áll az új tantervvel szemben s nem érti meg annak szellemét.

Itt volt tehát az ideje, hogy ez a vezérkönyv megjelenjen. Megérkezett és hatalmas fényvel világítja meg mind a szaktudomány, mind pedig a népiskolai gyakorlat újabb fejlődését, azt a területet, amelyen még a legtöbben régi, elavult utakat járnak.

A mű első részében — *Quint* József külön értéket jelentő előszava után — a természeti és gazdasági ismeretek tanításának elméletét tárgyalja. Hangsúlyozza, hogy a népiskolai fokon nem szisztematikus tudományokat tanítunk, hanem a természet egységének megbontása nélkül ismereteket *szereztetünk*. Hasznos utasításokat és irányításokat nyújt az anyag időrendi beosztásához, a tanító előkészítő munkájához, s ezzel kapcsolatosan a tárgyi és különösen az elhanyagolt pedagógiai célok kitűzésének szükségességét emeli ki. Az anyag kiválasztásának kérdését fejtegetve, a gyermek és közvetve a nép szükségleteinek kielégítését jelöli meg helyes mértékül. Majd a módszeres feldolgozásról szólva, keresetlen egyszerűséggel és közvetlenséggel győzi meg az olvasót arról, hogy az ismeretszerzés csak megfigyelésen, munkán és az eközben történt ítéltkezésen alapulhat. Evégből részletesebben foglalkozik a szemléltetéssel, kirándulásokkal és az azokon gyűjtött anyag feldolgozásával.

A következő fejezetekben közli külön a III. és külön a IV. osztály anyagának részletes mintatanításokban és anyagvázlatokban nyújtott feldolgozását. Rendkívül értékesek a két utóbbi fejezet előtt közölt tanmenetek, külön az osztott és részben osztott, s külön az osztatlan iskolák számára. Mesteri módon, a városi és falusi gyermek környezetének és szükségleteinek alapos ismeretével készültek.

Az őszi, téli és tavaszi időszak szerint csoportosított anyagvázlatok és részletes tanítási tervezetek jelentik a gyakorlati tanító szempontjából a legnagyobb értéket. A címek alatt közölt célkitűzések (Miért tanítom?), — ahol szükséges, rövid irányítások az előkészülethez, — az anyag kiválasztása, csoportosítása, — a részletes tervezetekben a feldolgozás módja, — végre helyes irányba vezetik és megnyugtatják a tapogatózó, utakat kereső tanítót.

Az egyes vázlatokon belül, az anyag elrendezésében, a szöveg stilizálásában megérezhető, hogy a szerzőket a növények és az állatok megfigyelésében ökológiai szempontok vezetik. Kár, hogy emez újabb biológiai felfogásra nézve nem adnak általános tájékoztatást. Ez lehetővé tenné, hogy a vázlatokban csak megérezett ökológiai összefüggéseket a tanítók tudatosan alkalmazzák.

A kiünően szerkesztett és tagolt vezérkönyvnek külön ékességei az illusztrációk. Leegyszerűsített, könnyen rajzolható, kifejező táblai rajzok ezek, amelyek nevelnek a képekben való gondolkodásra, s a gyermekkel is lerajzoltatva, alkalmat nyújtanak a begyakorlásra, fogalmazásra.

Örömmel üdvözljük a vezérkönyvet, mert megbecsülhetetlen szolgálatot tesz a tanításnak s a népnevelés ügyének. Bizonyos, hogy útmutatása mellett új célok felé, új utakon haladva hatalmas lendületet vesz a gyermek természeti környezetének közvetlen szemlélésén, ítéltkezésen alapuló értékesebb nevelése.

Putnok J. Jenő.

HIREK.

A vizsgadíjak újabb megállapítása. A *Hivatalos Közlöny* ezévi 9. számában megjelent 20.297/VI. számú miniszteri rendelet újból szabályozta a vizsgadíjakat. A vizsgadíjak szabályozása utoljára 1925-ben történt. Az új rendelet életbe lépteti a pengőszámítást s itt-ott felfelé kikerekíti a fizetendő díjakat. A vizsgadíjak felosztásánál nemcsak a munkát, de a pusztá jelenlétet is értékeli. Továbbá, ellentétben minden középfokú iskola díjfelosztásával, a legnehezebb és legkényesebb tanári munkát, az írásbeli dolgozatok felelősségteljes bírálatát és értékelését, semmivel sem honorálja.

Új tanítónőképző-intézet. Az új iskolaévvvel Dombóváron az orsolyarendű apácák zárdájában új tanítónőképző-intézet alakult. Egyelőre az első osztály nyílt meg s a többi évfolyamok fokozatosan fognak kiépülni. Ez már a második tanítónőképző, melyet a róm. kath. egyház közelebről dicséretes buzgalommal felállított. A tanítói pályára törekvő nők száma valóban évről-évre növekszik. Kétségtelen, hogy a női hivatás betöltéséhez leginkább illő műveltséget jelenleg a tanítónőképzők nyújtják. Az állami tanítónőképzők a felvételt kérők százait kénytelenek hely hiányában elutasítani, ami annak a szükségét bizonyítja, hogy az áll. tanítónőképző-intézetek számát is egy-két új intézet állításával szaporítani kellene.

Testnevelési tanfolyam kisdédvönők számára. A közokt. miniszter a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetben júl. 4.—16. közt *Quint* József igazgató vezetésével kisdédvönők számára testnevelési tanfolyamot szervezett, melyen *Quint* József igazgatón kívül státusunk köréből *Doby* Ida tanár tartott előadásokat.

Személyi hírek. A Pestvármegyei Ref. Tanítóegyesület jún. 23.-án Abonyban tartott közgyűlésének főbb pontjait kartársaink előadásai alkották. *Drozdy* Gyula, I. ker. tképzői gyakorló isk. tanító *A beszéd- és értelemgyakorlatok tanításának módja az I. osztályban* címen adott elő s fejtegetéseit mintatanítással kísérte. *Kiss* József, VII. ker. áll. tanítónőképzői tanár *Az új olasz elemi iskola alapjai* c. előadását pedig dr. *Prochaska* Ferenc szolgálat-tételre a gyakorló polg. iskolához beosztott tképzői tanár előadása követte a *földrajzi gondolkodásra való nevelésről*. — *Tabódy* Ida, a cinkotai áll. tanítónőképző-intézet igazgatója a Pozsonyból elüldözött Árpádházi Szent Erzsébet Gyermekotthon Egyesület elnöki tisztét tölti be. Kiváló elnöke ösztönzésére az Egyesület az új tanévvel Pécelen nőipariskolát szervezett.

Nyugalomba vonult kartársaink ünneplése. Az I. ker. áll. tanítóképzőnek száznál több volt tanítványa gyűlt össze a fővárosból és az ország különböző helyeiről jún. végén az intézet dísztermében, hogy három volt tanáruk, *Sztankó* Béla c. főigazgató, *Horvay* Ede és *Snasel* Ferenc c. igazgatók iránt, nyugalomba vonulásuk alkalmából, bensőséges, meleg ünnepség keretében hálájuknak és szeretetüknek kifejezést adjanak. Az üdvözlő beszédet *Jánossy* Imre főv. igazgató mondta, ami után ének- és zeneszámokból álló gazdag műsor következett s hagyott felejthetetlen emlékeket nemcsak az ünnepelték, hanem az összes jelenvoltak lelkében. Büszkéek vagyunk kiváló kartársainkra! Érdemeiknek valóban nagyoknak kell lenniök, hogy a hála ma már oly ritka virágait oly pazar bőséggel és szeretetteljes bőséggel nyújtották feléjük.

Halálozás. *Feketéné Hoffbauer Izabella*, az eperjesi áll. tanítónőképző-intézet volt gyakorló iskolai tanítónője, Eperjesen jún. 9.-én meghalt.

Az intézet megszűnése után is a csehek által megszállt városban maradt, hol teljes visszavonultságban, néhány megmaradt volt tanítványával érintkezve, élt. A város megmaradt magyarsága megható részvétellel kísérte ki utolsó útjára. Emléke hálás tanítványai és szerető kartársai szívében élni fog! — *R. Vozáry* Erzsébet, a pápai ref. tanítónőképző-int. nyug. tanárnője hosszas szenvedés után júl. 23.-án Fornoson elhunyt. Júl. 25.-én a munkácsi köztemetőben helyezték örök nyugalomra nagy részvét mellett. Emléke legyen áldott!

Nyugtázás. *Tagsági díjat fizettek az 1925/26. évre:* Szalatsy Rikárd (544), Vaskó László (4), Vlaszaty F-né (4), B. Draskóczy V. (4), Grész I. (4).

Az 1926/27. évre: Amler A (4), Chobodiczky A (4), Desics J. (4), Flóra S. (4), Kiss Á. J. (4), v. Losonczy Gy. (4), Szilágyi I. (4), Wohlmuth I. (4), Rónai S. (8), Bergmann I. (8), Leyrer M. (8), Móczár M. (8), Tanács I. (8), Vizhányó K. (8), Wolszky Gy (8), Lakatos E. (8), Putnoky J. (8) Horváth K. (8), Schön J. (260), Jaloveczky P-né (8), Kiss J. (8), Urhegyi A. (4), Fehér A. (4), dr. Radnay O. (4), Bagó M. (4), Braun A. (8), Váczy F. (8). Oswáth D. (8), Csaplár A. (8), Litkey P. (8), Rásky I. (8), dr. Juhász V. (8), Daru M. (8), Visontay I. (8), Pál L. (8), Kovács D. (8), Blénessy I. (8), Csada I. (8), Lázár K. (8), Marcellly K. (8), dr. Nagy J. (8), Pécs Gy. (8), Tóth M. (8), U. bányi K. (8).

1927/28. évre: Héger L. (8).

Befizetések a házalpra: Budapest VII. áll. tnőkp. 2 tanuló dija (4), Budapest VII. áll. óvónőkp. 15 tanuló dija (30), Szarvas ág. h. ev. tnőkp. 1926/27. évi tanulói díjak (198).

Budapest, 1927 július 18.

Pócza J. pénztáros.

Gerencsér István síremlékére adakoztak: Úrhegyi Alajos 20 P, Révész Györgyi Győr 5 P, Krüger Aladár 5 P, Barabás Endre 20 P, dr. Wiedorn Adolf 5 P, dr. Szalay Elemér gyűjtőívén (dr. Szalay Elemér 5 P, Török Pál 2 P, Fonyódi Hangya 5 P, Vörös István 2 P) = 14 P, Borán Irén 4 P, H. Kelemen Ferenc gyűjtőívén (H. Kelemen Ferenc 10 P, Kovács József 3 P, Pálmay Kálmán 2 P) = 15 P, Szeiler Vendel gyűjtőívén (Szeiler V. 2 P, Nagy 0:50 P, Haller I. 0:50 P, Becsky S. 1 P, Szabó G. 1 P, Popemájér I. 1 P, Radetzky I. 1 P, Kádár S. 0:50 P, Mellau I. 0:50 P, Reiz János 0:50 P) = 8:50 P, Dallos Margit 2 P, dr. Szabó Károly Kisvárdai 5 P, Lázár Kálmán 5 P, a VII. ker. áll. tanítónőképző-int. tanártestületének és tanulóifjúságának koszorúgyűjtéséből maradt 50:54 P, Molnár Jucika 25 P. Peótz-család Makkpuszta 8 P, Pfneiszl-család Bp. 40 P, May Emilia gyűjtőívén (May Emília 2 P, Weigand Mihályné 1 P, olvashatlan aláírás 2 P, Szesztay László 2 P, Szesztay Sándor 1 P.) = 8 P, Szekeres Sándor Izsák gyűjtőívén 27 adakozó 20 P, Ujsághy Gézáné Szekszárd gyűjtőívén (Mansz-csoport 8 P) = 8 P, Bárány Róza 2 P. Bpest, 1927 június 15.

TARTALOM. Új munka előtt. 129. l. — **Tanítóképzői pedagógia.** *Barabás Endre:* Statisztika a tanítónevelés szolgálatában. 131. l. — *Molnár Oszkár:* A pedagógiai kiállítás. 142. l. — **Egyesületi élet.** *Mihalik József:* Egyesületi gyűlések. 149. l. — **Határozati javaslat a tanítóképzés reformjához.** I. Az előadó javaslata. 151. l. II. A szakbizottság által elfogadott javaslat. 154. l. — **Irodalom.** *Dr. Weszely Ödön:* Korszerű nevelési problémák. Ism. *dr. Harmos Sándor.* 156. l. — *Quint József, Stelly Géza és Stalmár László:* A természeti és gazdasági ismeretek tanítása a III. és IV. osztályban. Ism. *Putnoky Jenő.* 157. l. — **Hirek.** 159. l. Nyugtázás. Gerencsér István síremlékére adakoztak.